Адыгэ макъ

№ 232 (19997)
2011-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 3

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ и Указ

Щынэгъончъагъэмкlэ Советэу Адыгэ Республикэм и Лlышъхьэ дэжь щызэхэщагъэм и Секретарь ехьылlагъ

1. ЛIыхьэтыкъо Аскэр Къэсэй ыкъор щынэгъончъагъэмкIэ Советэу Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ дэжь щызэхэщагъэм и Секретарэу гъэнэфэгъэнэу.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щегъэжьагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
тыгъэгъазэм и 2, 2011-рэ илъэс
N 144

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ и Указ

Адыгэ Республикэм ищытхъуцlэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылlагъ

Гъэсэныгъэм ихэхъоныгъэ иIахь зэрэхишIыхьагъэм пае щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм лъэпкъ гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышI»** зыфиIорэр **Трэхъо Светланэ Чэсэбый ыпхъум** — апшъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэмкIэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетыр» зыфиIорэм иIофхэм ягъэзекIонкIэ ГъэIорышIапIэм ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Законностым игъэпытэн гъэхъагъэу щишIыгъэхэм апае щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист»** зыфиIорэр **Никифорова Маринэ Иван ыпхъум** — къэралыгъо регистрациемкIэ, кадастрэмкIэ ыкIи картографиемкIэ федеральнэ къулыкъум и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэ — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо регистратор шъхьаIэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Физическэ культурэмрэ спортымрэ алъэныкъокIэ гъэхъагъэу иIэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм апае щытхъуцIэу **«Адыгэ Республикэм физическэ культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ изаслуженнэ IофышI»** зыфиIорэр **Цэй Аслъанчэрые Аслъамбэч ыкъом** — гандбол командэу «АГУ-АДЫИФ» зыфиIорэм ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
тыгъэгъазэм и 1, 2011-рэ илъэс
N 140

АР-м хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэlукlэ и Къэралыгъо Думэ ияхэнэрэ зэlугъэкlэгъу идепутатхэм яхэдзынхэмкlэ Урысые Федерацием ишъолъыр къыхиубытэу ренэу зыщыпсэухэрэ чlыпlэм дэмытхэгъэ хэдзаклохэу Адыгэ Республикэм исхэм яголосхэр зыщатыщт хэдзыпlэ чlыпlэхэр гъэнэфэгъэнхэм ехьылlагъ.

Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэIукIэ и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм яхэдзынхэм яхьылIагъ» зыфиIорэм ия 16-рэ статья ия 7-рэ Iахь зэригъэнафэрэм тетэу ыкIи Урысые Федерацием ишъолъыр къыхиубытэу ренэу зыщыпсэухэрэ чIыпIэм дэмытхэгъэ хэдзакIохэу Адыгэ Республикэм исхэм хэдзын фитныгъэу яIэхэр ягъэгъотыгъэнхэм фэшI, Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие **унашъо ышIыгъ:**

1. Урысые Федерацием ишъолъыр къыхиубытэу зыщыпсэухэрэ чIыпIэм ренэу дэмытхэгъэ хэдзакIохэу Адыгэ Республикэм исхэм яголосхэр зыщатыщт хэдзыпIэ чIыпIэхэр мы унашъом игъусэ гуадзэм тетэу гъэнэфэгъэнхэу.

2. Мы унашъом игуадзэ зыцIэ къыриIорэ хэдзыпIэ участкэхэм яхэдзэкIо комиссиехэм Урысые Федерацием ишъолъыр къыхиубытэу ренэу зыщыпсэухэрэ чIыпIэм щыдэмытхагъэхэу Адыгэ Республикэм ис хэдзакIохэр ежьхэм ашъхьэкIэ къатыгъэ заявлением ыкIи шэпхъэ гъэнэфагъэм тетэу зифэшъошэ участкэхэм яхэдзакIохэм яспискэхэм ахагъэуцонхэу.

3. Адыгэ Республикэм икъалэхэм, ирайонхэм ятерриториальнэ хэдзэкIо комиссиехэм Урысые Федерацием ишъолъыр къыхиубытэу зыщыпсэухэрэ чIыпIэм ренэу дэмытхагъэхэу Адыгэ Республикэм ис хэдзакIохэм яголосхэр зыщатыщт чIыпIэхэр ягъэшIэгъэнхэм иIофыгъохэр зэрахьанхэу.

4. Мы унашъор Адыгэ Республикэм икъалэхэм, ирайонхэм ятерриториальнэ хэдзэкIо комиссиехэм ыкIи зифэшъошэ хэдзыпIэ участкэхэм яхэдзэкIо комиссиехэм алъыгъэIэсыгъэнэу.

5. Мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм» къыхягъэутыгъэнэу ыкIи Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие Интернет сетым официальнэ сайтэу щыриIэм игъэхьэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие итхьаматэу Ю. А. ХЪУТ

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие исекретарэу Ф. З. ХЬАЦIАЦI

къ. Мыекъуапэ,
шэкIогъум и 29-рэ, 2011-рэ илъэс
N 104/588-5

Тигъэзетеджэ лъапIэхэр!

Тыгъэгъазэм и 23-м кIэтхэгъу уахътэр тыухыщт. ШэкIогъум и 23-м къыщегъэжьагъэу кIэтхэгъу уахътэр ыкIэм фэкIофэ нэс кIэтхапкIэм къыщыдгъэкIагъ. А уахътэу къэнагъэм гъэзеткIэтхэным ыосэщтыр сомэ 318-рэ чапыч 53-рэ.

СЭКЪАТНЫГЪЭ

зиIэхэр агъэшIуагъэх

Сэкъатныгъэ зиIэхэм я Дунэе мафэ фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ мы мафэхэм зэхахьэ щыкIуагъ.

Сэкъатныгъэ зиIэ цIыфхэу тиреспубликэ щыпсэухэрэм АР-м и ЛIышъхьэу ТхьакIущынэ Аслъан ыцIэкIэ къафэгушIуагъ АР-м и ЛIышъхьэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр, республикэм ипащэ ишIуфэс тхылъ къеджагъ. Сэкъатныгъэ зиIэ цIыфхэм ящыIэкIэпсэукIэ нахьышIу шIыгъэныр, гумэкIыгъоу, щыкIагъэу яIэхэр зэшIохыгъэнхэр пшъэрылъ шъхьаIэу зэрэщытыр ащ итхагъ. Мы купым хэхьэрэ цIыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм, ящыкIэгъэ IэпыIэгъур ягъэгъотыгъэным апае федеральнэ гупчэм, АР-м и Правительствэ къатефэрэр зэкIэ тапэкIи зэрагъэцэкIэщтыр анахь мэхьанэшхо зиIэ лъэныкъохэм ащыщэу а шIуфэс тхылъым къегъэнафэ.

АР-м и ЛIышъхьэ унашъоу ышIыгъэм диштэу, 2000-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу литературэм ыкIи искусствэм, физическэ культурэм ыкIи спортым, культурэм, нэмыкI лъэныкъохэмкIи гъэхъэгъэшIу зышIыгъэхэу мы купым къыхиубытэхэрэр хэушъхьафыкIыгъэ шIухьафтынхэмкIэ къыхагъэщых. Общественнэ щыIакIэм чанэу хэлэжьэрэ нэбгырэ 13-м сомэ мини 5 зырыз афагъэшъошагъ.

Нэужым унашъоу ашIыгъэм диштэу, сэкъатныгъэ зиIэ цIыфхэр зэзыпхырэ общественнэ организациехэу республикэм итхэм компьютернэ техникэр зэрагъэгъотынэу амал къязытырэ сертификатхэр АР-м IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэу Наталья Широковам аритыжьыгъэх.

Зипсауныгъэ зэщыкъогъэ цIыфхэу къекIолIагъэхэм зэкIэми шIухьафтынхэр аратыгъэх, Лъэпкъ театрэм иартистхэм спектаклэу «Алладин» зыфиIорэр къафагъэлъэгъуагъ.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

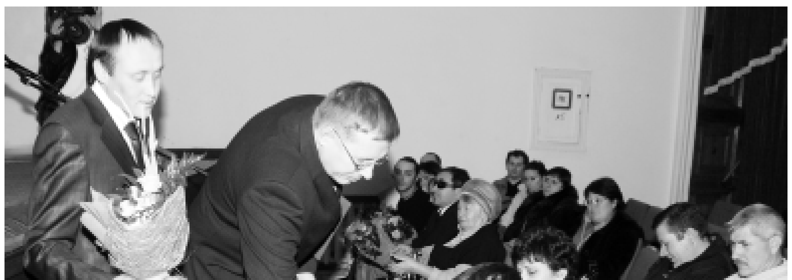

НЕПЭ — СЭКЪАТНЫГЪЭ ЗИIЭХЭМ Я ДУНЭЕ МАФ

ЯгумэкIыгъохэр зэхатшIэзэ...

1992-рэ илъэсым чъэпыогъум и 12-м Урысые Федерацием иделегациеу ООН-м и Генеральнэ Ассамблее хэтхэр икIэщакIохэу тыгъэгъазэм и 3-р сэкъатныгъэ зиIэхэм я Дунэе мафэу агъэнэфагъ.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм ягумэкIыгъохэм нахь анаIэ атырагъэтыным, яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм фэшI мы мафэр къызыкIыхагъэщыгъэр.

Сыд фэдэрэ обществи зынэсыгъэ лъэгапIэр, шIуагъэу иIэр зэрагъэунэфырэр кIэлэцIыкIухэм, нэжъ-Iужъхэм, сэкъатныгъэ зиIэхэм къэралыгъор зэралыплъэрэр, зэрафыщытыр ары.

Урысые Федерацием и Президент Федеральнэ ЗэIукIэм фигъэхьыгъэ Джэпсалъэм сэкъатныгъэ зиIэхэм ящыIэкIэпсэукIэ нахьышIу шIыгъэныр анахь пшъэрылъ шъхьаIэхэм ащыщэу къыщыхигъэщыгъ. Урысыем и Конституцие зэрэгъэпсыгъэмкIэ, социальнэ къэралыгъоу тыщыт, арышъ, тицIыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм игарантиехэр ахэм яIэнхэ фае. Зипсауныгъэ пыч фэхъугъэ цIыфхэр зэкIэхэми афэдэх, ары пакIошъ, нахь тынаIи атетыныр къыттефэ.

Мы лъэхъаным дунаим щыпсэурэм ипроценти 10 фэдизыр (нэбгырэ миллион 650-р) — сэкъатых. Ахэм янахьыбэм къэралыгъо IэпыIэгъу амыгъотымэ, щыIэкIэ амал яIэщтэп.

Урысые Федерацием изаконодательствэ къызэрэдилъытэу, сэкъатныгъэ зиIэхэм социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным пэIухьэрэ мылъкур федеральнэ бюджетым къетIупщы. Ащ фэдэ IэпыIэгъум хэхьэх пенсиер, Iэзэгъу уцхэр ягъэгъотыгъэнхэр, санаториехэм гъэкIогъэнхэр, техническэ амалхэр зищыкIагъэхэм ахэр ятыгъэнхэр, нэмыкI IофыгъохэрI.

Республикэми сэкъатныгъэ зиIэхэм социальнэ IэпыIэгъу ареты. Ащ фытегъэпсыхьагъ «Адыгэ Республикэм сэкъатныгъэ иIэу щыпсэухэрэм социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфиIорэ хэушъхьафыкIыгъэ программэу 2011-рэ илъэсым телъытагъэр. А программэм къыдыхэлъытагъэу, дэеу зылъэгъухэрэм афащыфыгъэх пкъыгъо зэфэшъхьаф 210-рэ. Ахэм ащыщых фэшIы зыфэшIы сыхьатхэр, тетрадьхэу хьафизэхэр зыдэтхэнхэ алъэкIыхэрэр, нэмыкIхэри. Дэеу зылъэгъурэ нэбгыриблэу ВОС-м и Всероссийскэ Кубок къыдэхыгъэнымкIэ зэнэкъокъум хэлэжьагъэхэм ахъщэ IэпыIэгъу аратыгъ, реабилитацие Гупчэу Волоколамскэ щыIэм кIонэу щытхэм гъогупкIэр афатыгъ. Мы программэм игъэцэкIэн пэIухьанэу къатIупщыгъэ мылъкум щыщэу сомэ мин 240-рэ атефагъ нэбгырэ 16-у зекIон амал зимыIэхэм IэпыIэгъу зэрафэхъугъэхэм. Джащ фэдэу, мы программэм ишIуагъэкIэ илъэс къэс нэбгырэ 20 ПЭВМ-м иоператор сэнэхьатыр арагъэгъотыным пае рагъаджэх.

Мы лъэхъаным **Адыгэ Республикэм сэкъатныгъэ иIэу нэбгырэ мин 36-м ехъу щэпсэу, ахэм ащыщэу 1373-р — кIэлэцIыкIух.**

Сэкъатныгъэ зиIэхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм пэIуагъэхьэрэ мылъкум илъэс къэс хагъахъо ыкIи цIыф гъэнэфагъэхэм (адреснэу) IэпыIэгъур анэсыным анаIэ тырагъэты. Мары сэкъатныгъэ зиIэ пстэуми мазэ къэс ахъщэу афатIупщырэм имызакъоу, коммунальнэ фэIо-фашIэхэм ауасэ итынкIи IэпыIэгъу афэхъух. Тызыхэт илъэсым ахэм сомэ миллион 218-рэ апэIухьагъ.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм псэупIэхэр ягъэгъотыгъэнымиI ыуж ит къэралыгъор. 2011-рэ илъэсым нэбгырэ 32-мэ унэхэр ащэфынхэ амал агъотыгъ.

Республикэм икъэралыгъо органхэм зэпхыныгъэ адырэI сэкъатныгъэ зиIэхэм яобщественнэ организациехэм. ХагъэунэфыкIырэ мэфэкIхэм яхъулIэу ахэр зэгъусэхэу Iофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр зэрахьэх. Илъэс къэс республикэм зэнэкъокъухэр афызэхащэх зипсауныгъэ пыч фэхъугъэ цIыфхэм, ахэм ащытекIуагъэхэр къыхагъэщыхьэзэ. Сэкъатныгъэ зиIэ кIэлэцIыкIухэри ащыгъупшэхэрэп. Илъэс къэс ахэми республикэ спартакиадэу афызэхащэрэм районхэм къарыкIэу нэбгырэ 70-м ехъу ахэлажьэ. Республикэ хэушъхьафыкIыгъэ программэу «Адыгеим икIэлэцIыкIухэр» зыфиIорэм къыдыхэлъытэгъэ Iофтхьабзэхэм ари ащыщ.

Унагъом ыкIи кIэлэцIыкIухэм социальнэ фэIо-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэм фэгъэзагъэу Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ учреждениитф къепхыгъ. Мы илъэсым ахэм фэIо-фэшIэ мин 350-м ехъу сэкъатныгъэ зиIэхэм ащафагъэцэкIагъ.

КIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ гъэпытэгъэным фытегъэпсыхьэгъэ кампаниеу рекIокIыгъэм сэкъатныгъэ зиIэ нэбгыри 121-рэ къыхырагъэубытагъ. А кIэлэцIыкIухэр ащыIагъэх IэзэпIэ-реабилитацие гупчэу «Шапсыгъ» зыфиIорэмрэ реабилитацие гупчэу «Жъогъожъыемрэ».

КIэлэцIыкIу сымэджэ хыылъэхэр щаIыгъых хэушъхьафыкIыгъэ учреждением, Адэмые дэт унэ-интернатым. Мы лъэхъаным ащ нэбгырэ 27-рэ щыI.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм ягумэкIыгъохэр, яIофыгъохэр зэшIохыгъэнхэм къэралыгъом ипащэхэм ренэу анаIэ тырагъэты. Ащ пае аштагъ ыкIи щыIэныгъэм щагъэцэкIэжьы къэралыгъо программэу «Доступная среда на 2011 — 2015 гг.» зыфиIорэр. Пшъэрылъ шъхьаIэу мыщ иIэр зипсауныгъэ пыч фэхъугъэхэм щыIэныгъэм илъэныкъо зэфэшъхьафхэмкIэ шIуагъэ къытэу адэлэжьэгъэныр ары.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу

ПроектыкIэ зэхащэ

2012-рэ илъэсым ищылэ мазэ къыщегъэжьагъэу телевидением изы федеральнэ канал проектыкIэу «Академия реалити» зыфиIорэм иIофшIэн щырегъэжьэщт. НыбжьыкIэхэу предпринимательствэм пылъхэм яшIэныгъэ хэгъэхъогъэным, ахэм IэпыIэгъу афэхъугъэным проектыр фэIорышIэщт.

Ар сыдэущтэу кIощта? Илъэс 21-м къыщегъэжьагъэу 28-м нэс зыныбжь ныбжьыкIэ нэбгырэ 15 мэзитфым къыкIоцI бэдэдэу зэтет IофшIапIэу «Москва-Сити» зыфиIорэм непэрэ мафэм дищытэрэ программэмкIэ лъэныкъо 12-кIэ щырагъэджэщтых. Ахэм Iоф адашIэщт Москва ианахь кIэлэегъэджэ дэгъухэм. ЗэлъашIэрэ урысые бизнесменхэр яIэпыIэгъухэу ныбжьыкIэхэм ежьхэм ябизнес проектхэр зэхагъэуцощтых. Культурэм, искусствэм, бизнесым, спортым апылъхэм яшIэныгъэхэм ахагъэхъощт.

Проектэу «Академия реалити» зыфиIорэм непэ къэралыгъом ипащэхэм къагъэуцурэ пшъэрылъхэм ягъэцэкIэнкIэ ишIуагъэ къэкIонэу ары зэралъытэрэр.

Спирт литрэ 900 къырахыгъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, шэкIогъум и 21-м къыщегъэжьагъэу и 27-м нэс республикэм бзэджэшIэгъи 111-рэ щызэрахьагъ. Ахэр бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 1, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъэ 14, цIыфым ыпкъынэлынэ шъобж хьылъэхэр тыращагъэхэу 2, экономикэм ылъэныкъокIэ бзэджэшIэгъэ 14, тыгъуагъэхэу 28-рэ, нэмыкIхэри. Законыр зыукъогъэ нэбгыри 100 правэухъумэкIо органхэм къыхагъэщыгъэх, бзэджэшIагъэхэм япроцент 95-р агъэунэфыгъ.

Тхьамафэм къыкIоцI Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъухьагъэу гъогу-патруль къулыкъум ыгъэунэфыгъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэкIодагъ, нэбгыри 7-мэ шъобж зэфэшъхьафхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 86-рэ къаубытыгъ.

ШэкIогъум и 20-м, пчэдыжьым, станицэу Джаджэ игъогу горэм тетэу къэчъэщтыгъэ автомобилэу ВАЗ-2110-м иводитель ГИБДД-м икъулыкъушIэхэм къагъэуцугъ. Автотранспортыр къызалъыхъум, спирт литрэ 900 зэрыт канистрэхэр къырахыгъэх. Рулым кIэрысыгъэ хъулъфыгъэу Ставрополь краим къикIыгъэм зэрищэщтыгъэ спиртым документ пымылъэу къычIэкIыгъ. Продукцием изытет ыкIи изэхэтыкIэ зэгъэшIэгъэным пае джырэ уахътэм уплъэкIунхэр ашIых.

ШэкIогъум и 21-м тикъэлэ шъхьаIэ дэт банк горэм иIофышIэ ахъщэр къыльытэжьызэ, сомэ мини 5 хъурэ купюрэ нэпцIыр къыхигъэщыгъ. Нэужым къызэрэнэфагъэмкIэ, Мыекъуапэ щыпсэурэ пенсионеркэу илъэс 68-рэ зыныбжьым ар къаритыгъ. Уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ, уплъэкIунхэр макIох.

Тикъэлэ шъхьаIэ щыпсэурэ хъулъфыгъэу илъэс 35-рэ зыныбжьыр УФ-м и МВД иотделэу Мыекъуапэ щыIэм идежурнэ часть мы мафэхэм зыкъыфигъэзагъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, микрорайонэу «Восход» зыфиIорэм дэжь амыгъэунэфыгъэ бзэджэшIэ куп къыщытебани, кIуачIэкIэ агъэщынэзэ, ыIыгъыгъэ сотовэ телефоныр тырахыгъ. Полицейскэхэм къэбарэу къаIэкIэхьагъэм изэхэфын пылъхэзэ, мы район дэдэм щыпсэурэ нэмыкI кIэлакIэм ылъэныкъокIи мыщ фэдэ бзэджэшIагъэ зэрахьагъэу къариIуагъ. Гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэм, оперативнэ Iофтхьабзэхэр рагъэкIокIыхэзэ, бэу зэтет унэ горэм ищагу бзэджэшIагъэр зезыхьэгъэ купым хэтхэр къыщаубытыгъэх. Ахэр къызалъыхъухэм, хъулъфыгъитIум атырахыгъэ сотовэ телефонхэр къапкъырахыжьыгъэх. НэбгырищырI тикъэлэ шъхьаIэ щэпсэух, тIум илъэс 17, анахьыжъым илъэс 22-рэ ыныбжь. Мы Iофым епхыгъэу уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ.

Мыекъопэ районым щыщ кIэлэ Iэтахъом янэ-ятэхэм полицием икъулыкъушIэхэм закъыфагъэзэн фаеу хъугъэ. Ахэм къызэраIотагъэмкIэ, якIалэу илъэс 13 зыныбжьыр бзэджашIэ горэм къыгъэщынэзэ, сомэ мини 10 къыштэнэу къытыригъэпытыхьагъ. ПравэухъумэкIо органхэм оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэу зэрахьагъэхэм яшIуагъэкIэ бзэджашIэр агъэунэфын алъэкIыгъ. Гъэсэныгъэм иучреждениеу тикъэлэ шъхьаIэ дэт горэм ар щеджэ, илъэс 15 ыныбжь.

ЗИГЪО IОФЫГЪУ

ПЕНСИЕХЭМ къахэхъощта?

Мы упчIэм иджэуап ымыгъэгумэкIырэ цIыф тиреспубликэ исэп пIоми хъущт. Пенсиехэр къызэратыхэрэм язакъоп ащ щыгугъыхэрэр, IофшIапIэ зымыгъотэу, ежь ышъхьэкIэ унэе Iоф горэ къызэIуихынэу амал зимыIэу унагъом исхэми ар ашIэ ашIоигъу.

Илъэсэу къихьащтым типенсиехэм къахагъэхъощт, гурытымкIэ ар тызхэт илъэсым къахагъэхъуагъэм фэдизыщт. 2012-рэ илъэсым пенсиехэр мэзаем процентi 7-кIэ, мэлылъфэгъум проценти 2,6-кIэ индексацие ашIыщтых. ЗэрэхъурэмкIэ, пенсиехэр гурытымкIэ сомэ мини 9,4 — 9,6-м нэсыщтых, социальнэ пенсиер сомэ 5771-рэ хъущт.

Урысые Федерацием псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэхэмкIэ иминистрэу Татьяна Голиковам къызэриIуагъэмкIэ, 2020-рэ илъэсым нэс цIыфхэм пенсиеу къаратыхэрэр фэдитIукIэ нахьыбэ хъущтых.

Тапэрэ илъэсхэми уасэхэм къызэрахахъорэр къыдалъытэзэ, пенсиехэр индексацие ашIынхэу ягъэхъуль, ау цIыфхэм къаратырэ, къафыхагъэхъорэ тIэкIумкIэ уасэхэм зэракIэмыхьашъухэрэр зэкIэми ягукъау.

Экспертхэр тапэкIэ чыжьэу плъэнхэуи рагъэжьагъ. Зигугъу къэтшIыгъэ министерствэр 2050-рэ илъэсым нэс цIыфхэм аратыщт пенсиер къызэрэхахыщт шIыкIэм дэлажьэ. Ащ пае хэгъэгу зэфэшъхьафхэм: Польшэм, Германием, Казахстан, нэмыкIхэми цIыфым Iоф зэришIагъэм ифэшъуашэу пенсиеу афагъэуцухэрэр зыфэдизхэр зэрагъэпшэх. Экспертхэм къызэраIорэмкIэ, пенсиер зыфэдизын фаер къызэрэхэпхын системэ, щыкIагъэ гори имыIэу, зыщагъэпсыгъэ къэралыгъо щыIэп. ТыдэкIи пенсионнэ системэм уахътэм зэхъокIыныгъэхэр фешIых.

УФ-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэ игуадзэу Ю. Ворониным къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, тикъэралыгъо щагъэфедэщт пенсионнэ системэр къыхахы зыхъукIэ, анахь эксперт дэгъухэу хэгъэгу зэфэшъхьафхэм ащыпсэухэрэр IэпыIэгъу зэрашIыщтхэмкIэ МОТ-м (IофшIэнымкIэ Дунэе организацием) зэзэгъыныгъэ дашIыгъ. Дэгъу яшIуагъэ къэкIощтмэ, ау хымэ хэгъэгухэм къаращыщт экспертхэм тэ тилэжьапкIэрэ типенсиерэ зыфэдизынхэ фаер тэтыехэм нахьи нахьышIоу къалъытэщтмэ къэшIэгъуае.

ШЪАУКЪО Асльангуащ.

ФЭШIЫГЪЭХЭМ АПАЕ УРЫСЫЕМ ХЭБЗЭIАХЬ ЩАГЪЭНЭФЭЩТА?

Байхэми хэбзэIахьхэр атых

Транспорт, чIыгу ыкIи мылъку хэбзэIахьхэр зэхэушъхьафыкIыгъэхэу тэтых. Ау а шIыкIэм пIалъэу иIэр икIынкIэ бэп къэнэжьыгъэр. Къихьащт 2012-рэ илъэсым ахэр нэмыкI шIыкIэм тетэу зэрэттыщтхэр зыгъэнэфэрэ Федеральнэ закон Урысые Федерацием щаштагъ. Тызэрэщыгъуазэу, а законым кIэщакIо фэхъугъ УФ-м джырэкIэ и Президентэу Дмитрий Медведевыр. Сыда ащ тетэу зыкIагъэпсыгъэр ыкIи хэбзэIахьхэм ятын сыд фэдэ шапхъэха пылъхэр? А упчIэр ыкIи ащ ехьщырхэр джырэблагъэ журналистхэм ратыгъэх Федеральнэ хэбзэIахь къулыкъум ипащэу Михаил Мишустиным.

— Ыпэкiэ хэбзэIахьхэр пIэлъэ-пIалъэу гощыгъэхэу илъэсым къыкIоцI зытIо-зыщэ ттыщтыгъэх. Сыда джы хэбзэIахьищымкIэ зы пIалъэ — шэкIогъум и 1-м нахь пасэу тымытыщтхэу зыкIагъэнэфагъэр?

— Ащ иджэуап къызэрыкIо дэд. А шIыкIэм гухэлъэу иIэр хэбзэIахьхэм ятын шIыкIэу пылъыр цIыфхэмкIэ нахь къызэрыкIоу гъэпсыгъэныр, щэным, щэфэным, мылъкур кIэнэу ятыжьыгъэным япхыгъэ Iофыгъохэу илъэсым къыкIоцI къыкъокIыхэрэмкIэ хэбзэIахьхэр икIэрыкIэу къэмылъытэжьыгъэнхэм ыкIи а зэпстэум яшIуагъэкIэ хэбзэIахьхэм якъэугъоин хабзэм мылъкоу пэIуигъахьэрэр нахь макIэ шIыгъэныр ары. Бэмэ гу лъатэгъэн фае 2011-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу транспорт ыкIи чIыгу Iахь хэбзэIахьхэр аванс шIыкIэм тетэу зэрамытыжьыхэрэм. Джырэ нэскIэ хэбзэIахьхэр зытыхэрэм пшъэрылъэу яIэр къизыIотыкIырэ тхылъхэр щэгъогогъу афахьыщтыгъэх. Къихьащт илъэсым джы тызыхэт илъэсым телъытэгъэ хэбзэIахьхэр къизыIотыкIыхэрэ зы тхылъ закъо къафахьыщт ыкIи ащ ыгъэнэфэрэ сомэ пчъагъэр шэкIогъум и 1-м атыщт. ТхылъыпIэу къафахьыщтымкIэ цIыфхэм къагурыIощт ахэм мыкощырэ мылъкоу, транспорт амалэу, чIыгу Iахьэу яIэхэм яхьылIагъэу къэбархэу къэралыгъом IэкIэлъхэр зыфэдэхэр.

— Адэ, уведомлениехэр сыдэущтэу цIыфхэм алъагъэIэсыщтха?

— ТиIофышIэхэм ыпэкIэ агъэфедэщтыгъэ шIыкIэр зэмыхъокIыгъэу къэнэжьыщт. Тхылъхэр почтэкIэ афагъэхьыщтых. Джащ фэдэу цIыфхэм къызыфагъэфедэн алъэкIыщт интернет-сервисэу «Личный кабинет налогоплательщика» зыфиIоу Федеральнэ хэбзэIахь къулыкъум исайт илъэс хъугъэу къыщызэIутхыгъэр. Уфаемэ, зыми уемыжэу ащ платежкэр къипхынышъ, банкым укIонышъ, птыщт. Унэм уимыкIыхэу хэбзэIахьхэр птынхэ плъэкIынэу амали щыI. Гъусэгъоу тиIэ банкхэм ащыщ горэм счет щыуиIэмэ, банкымкIэ укъикIзэ хэбзэIахьхэр птынхэ плъэкIыщт.

Физическэ лицэкIэ алъытэхэрэм апае «Личный кабинет налогоплательщика-2» зыфиIорэм игъэфедэн чэзыу-чэзыу шIыкIэм тетэу тытехьэ. Ащ нэмыкI амалхэри къетых. КъыреIотыкIы зэкIэ хэбзэIахь зытехъорэ мылъку лъэпкъэу цIыфым иIэхэр. ГущыIэм пае, хэбзэIахьыр зытыхэрэм ифэтэр иадрес, ащ иинагъэ, автомашинэ лъэпкъэу иIэр ыкIи ащ икъэралыгъо номер.

— Правительствэр кIэщакIо фэхъугъэу, хэбзэIахьхэр зытыхэрэ нэбгырэ миллион 33-м атехъогъэ чIыфэхэу сомэ миллиард 36-рэ 2012-рэ илъэсым атыритхыкIыжьыщтэу Федеральнэ хэбзэIахь къулыкъум зегъэхьазыры. Ахэр мылъкум, чIыгу Iахьхэм, автотранспортым апае зэтеогъэ чIыфэх. Сыда а Iофтхьабзэм купкIэу иIэр?

— Хэукъоныгъэхэм, зытхыхэрэ организациехэм къатыгъэ къэбархэм мытэрэзыныгъэу ахэхъухьагъэхэм, нэмыкI Iофхэм апкъ къикIэу цIыфхэм атын фаеу агъэнэфэгъэ чIыфэхэу зэтеуагъэхэр атетхыкIыжьыгъэнхэр къэралыгъом ипшъэрылъэу щыт. Шъыпкъэ, цIыфхэр къыхамыгъэлажьэхэу хэбзэIахь органхэм яIофышIэхэм а пшъэрылъыр зэшIуахыщт. Ау къэIогъэн фае ащ фэдэ чIыфэхэр тапэкIэ зэтемыгъэогъэнхэм фэшI цIыфхэми яшIуагъэ къытагъэкIын зэралъэкIыщтыр. ЗыгорэкIэ пчъагъэхэр мытэрэзэу атхыгъэхэу цIыфхэм къыхагъэщыгъэмэ, ифэшъошэ къэбар къытлъагъэIэсымэ ишIуагъэ къытэкIыщт.

— Илъэси 5 — 10-м зэтеогъэ чIыфэхэр тыжьыгъэнхэ фаеу зыгъэнэфэрэ тхылъхэр къазэрафагъэхьыхэрэм, ахэм лъапсэ афэхъугъэр зэхафынэу фэмыехэу, инспекторхэм хэбзэIахьхэр тыгъэнхэ фаеу игъоу къазэрафалъэгъурэм итхьаусыхэ цIыфхэм къашIэу зэхэпхыщт.

— АпэрапшIэ къыдгурыIон фае «къабзэу щымыт» хэбзэIахьхэр къыздикIыгъэхэр. Унэе мылъкум ылъэныкъокIэ тихэгъэгу джырэкIэ къэралыгъо ныбжьыкI ныIэп. Непэ цIыфхэм яхьылIэгъэ къэбархэм хэукъоныгъэу ахэхъухьэрэр илъэс 70-м унэе мылъку цIыфхэм зэрямыIагъэм ипщыныжьэу плъытэн плъэкIыщт.

Мылъкум ибысым мыкощырэ имылъку иадреси, ащ епхыгъэ нэмыкI къэбархэри иIэнхэ фае. Ащ фэдэ къэбархэр Урысыем къинкIэ щызэIуагъэкIагъэх. ГущыIэм пае, мыкощырэ мылъкум иобъект миллиони 150-м ехьылIэгъэ къэбархэр электроннэ шIыкIэм тетэу Госреестрэм икъэбархэм ахэлъынхэ фае. Ау ащ фэдэ къэбархэм язэIугъэкIэн зыфежьэгъагъэхэр 2008-рэ илъэсыр ары ныIэп. 2010-рэ илъэс ХэбзэIахь кодексым хабзэм иорганхэм пшъэрылъ афишIыгъ ищыкIэгъэ къэбархэр электроннэ шIыкIэм тетэу Федеральнэ хэбзэIахь къулыкъум лъагъэIэсынхэ фаеу. Тикъулыкъу Iоф зыдишIэн фаеу щытыр къэбар бэдэд. Физическэ лицэкIэ алъытэхэу хэбзэIахьхэр зытыхэрэр миллиони 120-рэ мэхъух. Ахэм чIыгу Iахь миллион 25-рэ, транспорт амалхэу миллион 24-рэ, капитальнэ псэолъэшIыным иобъектхэу миллион 44-рэ яI. Къэбархэр икъу фэдизэу ыкIи хэукъоныгъэ ямыIэу зэIугъэкIагъэхэ зыхъукIэ ары ныIэп ащ фэдиз мылъкум тэрэзэу Iоф дэпшIэн зыплъэкIыщтыр.

— «ХэбзэIахьхэр тыхи, рэхьатэу чъые» зыфэпIощт слоганыр Федеральнэ хэбзэIахь къулыкъум бэшIагъэ зигъэфедэрэр. Джы ар сыдкIэ зэблэшъухъущта?

— ИлъэсипшIыхэм а лозунгым дэгъоу Iоф ышIэщтыгъ, хэбзэIахьхэр зэрэптынхэ фэе шIыкIэм цIыфхэр фигъасэщтыгъэх. Джы гъусэгъушIу зэфыщытыкIэм, агурыгъэIогъэн ыкIи адеIэгъэн шIыкIэм тытехьэ тшIоигъу. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, атеIункIэн шIыкIэр щыдгъэзыещт. ЩыIэныгъэм къызэригъэлъагъорэмкIэ, хэбзэIахьхэм яхьылIэгъэ хэукъоныгъэхэу цIыфхэм ашIыхэрэм нахьыбэмкIэ лъапсэ афэхъурэр законыр зэрамышIэрэр ары нахь, къэралыгъор нэкъокъогъу къызыфашIы ашIоигъокIэ арэп. Арышъ, зэгъэпэшыгъэ амалхэр цIыфхэм афэдгъэпсыхэ ыкIи хэбзэIахьхэмкIэ япшъэрылъхэр зэрагъэцэкIэжьыщтхэм ехьылIэгъэ къэбархэр алъыдгъэIэсыхэ зыхъукIэ, шъыпкъагъэ ахэлъэу ыкIи зэхэшIыкI яIэу хэбзэIахьхэр зытыхэрэр нахьыбэ хъущтых. ЦIыфхэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ мэхьанэ гъэнэфагъэ зиIэ зы лъэныкъо джыри къыхэзгъэщы сшIоигъу. ЗыфасIорэр хэбзэIахьхэмкIэ консультантхэр зэрэтиIэщтхэр ары. А системэр тикъулыкъу щызэхэтщэщт мылъкум епхыгъэ къэбархэм ябазэ къабзэу ыкIи дэгъоу Iоф рыпшIэн плъэкIынэу Урысыем щыгъэпсыгъэ зыхъукIэ. ГущыIэм пае, ащ фэдэ консультантхэу США-м Iоф щызышIэхэрэр бэдэдэ мэхъух. Шъыпкъэ, США-м ахэм ыпкIэ хэлъэу Iоф щашIэ. Тэ ыпкIэ хэмылъэу Iоф зышIэрэ гупчэхэр зэхэтщэщтых. ДжырэкIэ ащ фэдэу тиIэхэр 7 мэхъух. Ахэр адэтых Нижнэ Новгород, Волгоград, нэмыкIхэм, мэзитIу хъугъэ Москва къызыщызэIутхыгъэр.

— Байхэм апае хэбзэIахьхэр гъэнэфэгъэнхэм ехьылIэгъэ къэбархэр бэшIагъэ Урысыем къызыщекIокIыхэрэр. О а Iофым сыд фэдэ еплъыкIа фыуиIэр?

— ШъыпкъэмкIэ, байхэм хэбзэIахьхэр нахьыбэу атынхэ фае. ЯдэгъугъэкIи яинагъэкIи ахэм яунэхэр, яфэтэрхэр, яавтомашинэхэр цIыф къызэрыкIохэм яIэхэм афэдэхэп, ахэтых унэе самолеткIэ къэзыкIухьэхэрэри. Мыкощырэ мылъкум бэдзэр уасэу иIэр икъу фэдизэу къэлъытагъэ зыхъукIэ, «налог на роскошь» зыфаIорэр гъэфедэгъэным сэ сшъхьэкIэ десэгъаштэ.

Зыгъэхьазырыгъэр
СЭХЪУТЭ Нурбый.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Хэти зэрэфаеу къыхехы

Федеральнэ фэгъэкIотэныгъэ зиIэ цIыфым мазэ къэс ахъщэ тын ратыщтэу зыфагъэнафэкIэ социальнэ фэIо-фэшIэ купыр (НСУ) ыгъэфедэн фитыныгъэ иIэ мэхъу. 2011-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу НСУ-р Iахьищэу зэхэлъ. НСУ-м иапэрэ Iахь врачым рецептэу къыфыритхыкIыгъэм тегъэпсыкIыгъэу Iэзэгъу уцхэр, медицинэ мэхьанэ зиIэ пкъыгъохэр, джащ фэдэу сэкъатныгъэ зиIэ кIэлэцIыкIухэм фэшIыкIэ шIыгъэ Iэзэгъу гъомылапхъэхэр ыпкIэ хэмылъэу къаIахынхэу фитыныгъэ къареты. ЯтIонэрэ Iахьым медицинэ уплъэкIунхэм къагъэлъэгъуагъэм тетэу, узэу яIэм епхыгъэ профилактикэ IофшIэн адызехьэгъэн гухэлъым фэшI санаторнэ-курортнэ путевкэ ыпкIэ хэмылъэу цIыфым къаIихын ылъэкIынэу егъэпсы. Ящэнэрэ Iахьым пригород мэшIоку гъогумкIэ ыкIи къалэхэр зэзыпхыхэрэ транспортымкIэ ыпкIэ хэмылъэу къызыщеIэзэщтхэ чIыпIэм кIон ыкIи къэкIожьын ылъэкIынэу фитыныгъэ цIыфым къыреты.

Федеральнэ законодательствэм фэгъэкIотэныгъэ зиIэ цIыфым социальнэ фэIо-фэшIэ купыр натуральнэ шIыкIэм тетэу ыгъэфедэнэу е ащ уасэу иIэр ахъщэм тегъэпсыкIыгъэу къаIихын фитэу егъэнафэ. Нахьыпэм социальнэ фэIо-фэшIэ купыр IахьитIоу гощыгъагъэ ыкIи ащ ыпкъ къикIэу НСУ-р натуральнэ шIыкIэм тетэу къаIыхыгъэным е ар ахъщэкIэ зэблэхъужьыгъэным бырсыр къафыпыкIыщтыгъ. ГущыIэм пае, цIыфым Iэзэгъу уцхэр къаIимыхынхэу зигъэнафэкIэ, санаторнэ-курортнэ путевкэр къаIихын ылъэкIыщтыгъэп. Тызыхэт илъэсым къыщыублагъэу а къиныгъор дэгъэзыжьыгъэ хъугъэ.

Ащи изакъоп. Тапэрэ илъэс зэкIэлъыкIохэм фэгъэкIотэныгъэ зиIэм илъэс къэс НСУ-м игъэфедэн ехьылIэгъэ шIыкIэу ыпэкIэ ыгъэнэфэгъагъэр къызэригъэнэжьырэр е ар ахъщэкIэ зэрэзэблихъужьырэр къизыIотыкIырэ заявление чъэпыогъум и 1-р къэмысызэ ПФР-м ичIыпIэ орган рихьылIэн фаеу щытыгъ. 2009-рэ илъэсым къыщыублагъэу а шIыкIэр нахь къызэрыкIоу агъэпсыгъ. Джы чъэпыогъум и 1-р къэмысызэ ПФР-м ичIыпIэ орган цIыфым заявление ритын фаеу зыхъурэр ыпэкIэ ыгъэнэфэгъэгъэ шIыкIэр зэблихъужьы шIоигъо зыхъукIэ ары ныIэп. Ащ тетэу зигъэпсыкIэ, заявлениер зитыгъэ илъэсым къыкIэлъыкIорэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу ыгъэнэфэгъэ шIыкIэр ыгъэфедэн фитэу мэхъу. Заявлениеу арихьылIагъэм щигъэнэфэгъэ шIыкIэм кIуачIэ иIэщт ар зэблихъужьы шIоигъоу охъуфэкIэ.

ФэгъэкIотэныгъэ зиIэ цIыфым социальнэ пакетыр зэрэпсаоу е ащ щыщ зы Iахь (IахьитIу) къаIимыхынэу ыгъэнэфэн ылъэкIыщт.

2011-рэ илъэсым ишэкIогъу и 1-м ехъулIэу тиреспубликэ щыпсэурэ нэбгырэ 36712-м социальнэ фэIо-фэшIэ купым ычIыпIэкIэ ащ уасэу иIэр 2012-рэ илъэсым ахъщэкIэ къаIахынэу зыгъэнэфэрэ заявлениехэр ПенсиехэмкIэ фондым игъэIорышIапIэхэу къалэхэмрэ районхэмрэ ащыIэхэм аратыгъэх. А купыр зэкIэ къэралыгъо социальнэ IэпыIэгъу зэратынэу щытхэм (45336-рэ) япроцент 81-рэ мэхъу. ГъэрекIо джащ фэдэ ипIалъэ ехъулIэу мы шIыкIэр къыхэзыхыгъэхэм япчъагъэ процент 86-м нэсыщтыгъ. Ащ нафэ къешIы ахъщэ уасэу иIэм ычIыпIэкIэ социальнэ фэIо-фэшIэ купыр натуральнэ шIыкIэм тетэу къаIызыхынэу зыгъэнафэхэрэм япчъагъэ нахьыбэ зэрэхъурэр.

Непэ ехъулIэу фитыныгъэу яIэхэр мырэущтэу къызыфагъэфедагъэх:

— къихьащт илъэсым НСУ-р зэрэпсаоу (сомэ 750-рэ чапыч 83-рэ) къаIызымыхынэу зыгъэнэфагъэхэр нэбгырэ 33578-рэ;

— хэгъэхъожь шIыкIэм тетэу медицинэ IэпыIэгъу, ащ хэхьэх медицинэ IэпыIэгъум истандартхэм атегъэпсыкIыгъэу врачым (фельдшерым) къыфыритхыкIыгъэ рецептымкIэ Iэзэгъу уцхэр, медицинэ мэхьанэ зиIэ пкъыгъохэр, джащ фэдэу сэкъатныгъэ зиIэ кIэлэцIыкIухэм фэшIэу шIыгъэ Iэзэгъу гъомылапхъэхэу аратыхэрэр (сомэ 578-рэ чапыч 30-рэ) къаIызымыхынхэу зыгъэнэфагъэхэр нэбгырэ 1405-рэ;

— санаторнэ-курортнэ путевкэ (сомэ 89-рэ чапыч 46-рэ) къаIызымыхынэу зыгъэнэфагъэхэр нэбгырэ 1313-рэ;

— къызщеIэзэщтхэ чIыпIэм пригород мэшIокугъогу транспортымкIэ, джащ фэдэу къалэхэр зэзыпхыхэрэ транспортымкIэ ыпкIэ хэмылъэу кIоныр ыкIи къэкIожьыныр (сомэ 83-рэ чапычи 7-рэ) къаIызымыхынэу зыгъэнэфагъэхэр фэгъэкIотэныгъэ зиIэхэ нэбгырэ 1729-рэ.

ФэгъэкIотэныгъэ зиIэхэу лъытэнытъэ зыфэтшIыхэрэм агу къэтэгъэкIыжьы ыпэрэ илъэсхэм социальнэ фэгъэкIотэныгъэ купым игъэфедакIэу къыхахыгъагъэр икIэрыкIэу къагъэшъыпкъэжьынэу зэримыщыкIагъэр. ЦIыфым заявление заримыхьылIэкIэ, НСУ-р натуральнэ шIыкIэм тетэу къаIихынэу зэригъэнэфагъэр ащ къегъэшъыпкъэжьы.

ПФР-м и Адыгэ республикэ
Къутамэ ипресс-къулыкъу.

ЗИГЪО IОФЫГЪУ

«ОКТЯБРЭМ» сыда изытет?

Къалэу Мыекъуапэ игупчэ шъыпкъэ кинотеатрэу «Октябрь» зыфиIорэр зитыр лIэшIэгъуныкъом къехъугъ. Совет хабзэр къызыдахым ыуж, хабзэ зэрэхъугъагъэу, урамхэм, колхозхэм, культурэм иунэхэм уахътэм диштэу цIэхэр афаусыгъагъэх. Джащ фэдэу кинотеатрэм ыцIи тарихъым хэхьагъ — «Октябрь».

«Октябрэр» загъэуцугъагъэр 1957-рэ илъэсыр ары, непэ къызнэсыгъэм ар къалэм анахь унэ дахэу дэтхэм ащыщ. Ащ ишIын урыс классикэмрэ провинциальнэ модернымрэ яшапхъэхэм атехыгъэу щытыгъ. Унэр я 3-рэ къэлэ псэолъэшI гъэIорышIапIэм иIофышIэхэм ашIыгъагъ.

Кинотеатрэ кIэракIэр къалэу Мыекъуапэ илъэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэу жъоныгъуакIэм и 19-м къызэIуахыгъагъ.

ЦIыф кIопIагъ

Илъэсипшl пчъагъэхэм «Октябрэр» цIыфхэм якIопIагъ. Изалышхо кинофильмэхэм щяплъыщтыгъэх, зыщагъэпсэфыщтыгъ. Кинотеатрэм ифойе узэрихьэу, актер цIэрыIохэм уахэхьагъэм фэдагъ, ахэм япортретхэр бгъуитIумкIэ дэпкъхэм апылъэгъагъэх. Кинотеатрэм буфет хэтыгъ, ащ щай, кофе уащешъон плъэкIыщтыгъ, IэшIу-IушIухэр щащэщтыгъэх.

КIэлэцIыкIухэм апае кино ыкIи документальнэ фильмхэр къыщагъэлъагъощтыгъэх. Пчыхьэ къэгъэлъэгъонхэм студентхэр нахьыбэу къякIуалIэщтыгъэх. Зыгъэпсэфыгъо мафэхэм къэлэдэсхэри, районхэм къарыкIырэ цIыфхэри советскэ художественнэ фильмэ шIагъохэм щяплъыщтыгъэх.

ЦIыфхэр бэу кинотеатрэм чIэс зэпытыгъ, билетхэр афимыкъухэу, къыкIэлъыкIощт сеансхэм яжэхэуи хъущтыгъэ.

Уахътэр зэокIыгъэ, тищыIакIи зызэблихъугъ. Джы узыфэе художественнэ кинолентэм уиунэ уисэу, диваным укъимыкIэу, уеплъын плъэкIыщт.

ЦIыфхэр кинотеатрэхэм къякIолIэжьыхэрэп, ахэр зычIэт унэхэм язытети нахь дэй мэхъу зэпыт. Джащ фэд къыщышIыгъэр «Октябрэми». ГъэкIэжьынгъэцэкIэжьын IофшIэнхэр зищыкIэгъагъэхэр бэшIагъэ, къэгъэлъэгъонхэр, ермэлыкъхэр щызэхэщэнхэри зэпагъэужьыгъ.

Илъэс пчъагъэ хъугъэ кинотеатрэр зычIэт унэр гъэпсэфыпIэ чIыпIэу замыгъэфедэжьырэр, ау ащ тегъэпсыхьэгъэ шъыпкъэу «Октябрэр» цIыфхэм джыри алъытэ.

Джэуапхэм уагъэразэрэп

АнахьышIу алъэгъущтыгъэ кинотеатрэм икъэбар зэдгъэшIэнэу тыгу къэзыгъэкIыгъэр ар зыхэм ащэжьыгъэу, зыхэм бэджэндэу атыгъэу, адрэхэм къалэм ипащэхэм къагъэнэжьыгъэу зэраIорэр ары.

Сыда иIоф зытет шъыпкъэр «Октябрэм?» Сыд фэдэ къэбара цIыфхэм ядгъэшIэн тлъэкIыщтыр?

Къэлэ администрацием культурэмкIэ и Комитет кинотеатрэр зычIэт унэм фэгъэхьыгъэу тхылъ къытфигъэхьыгъ. Ащ къыщеIо ар ООО-у «Акватерра-Амаль» зыфиIорэм 2007 — 2011-рэ илъэсхэм бэджэндэу зэриIыгъыгъэр. Зэзэгъыныгъэу зэдашIыгъагъэм ООО-м унэр дэгъоу зэтыригъэпытыхьажьынэу, бэджэндэу зэригъэфедэрэм пае ыпкIэ къытызэ ышIынэу ыпшъэ рилъхьэжьыгъагъэу тхыгъэм ит.

Зэрэзэзэгъыгъагъэхэр арендаторым зэримыгъэцэкIэжьыхэрэм фэшI Адыгэ Республикэм и Арбитражнэ суд Iофым хагъаплъи, зэзэгъыныгъэу зыкIэтхэгъагъэхэм пкIэ имыIэжьэу унашъо ышIыгъэу, псэуалъэр зыгъэфедэщтыгъэри ащ чIагъэкIыжьыгъэуи къыщеIо.

2009-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 28-м муниципальнэ шIыкIэм тетэу гъэпсыгъэ «Къалэу Мыекъуапэ» инароднэ депутатхэм я Совет иунашъокIэ «Октябрэр» зычIэт унэр муниципальнэ мылъкум хагъэхьажьыгъ.

Ар предпринимательствэ цIыкIумрэ гурытымрэ ахэщэгъэ цIыфхэм бэджэндэу аратызэ ашIынэу ары унашъоу ашIыгъагъэм зэритыгъэр. Унэр зэрагъэфедэщтым ежьхэр фитыгъэх, ау бэджэндэу псэуалъэр зыштэрэм илъэсыбэрэ зэлъыпытэу ыIыгъын фэягъэ.

«Октябрэр» апэрэу бэджэндэу зыштэгъэгъэ арендаторым къызыIахыжьым ыуж ар илъэс 15-м нахь мымакIэу зищыкIэгъэ предпринимательхэм апае Iоныгъом и 27-м аукцион зэхащэнэу щытыгъ. Зыми итхылъхэр къызэрэримыхьылIагъэм къыхэкIэу, аукционыр щыIагъэп.

Джырэ уахътэм къалэм иадминистрацие имуниципальнэ мылъку зезыгъэкIорэ Комитетым «Октябрэр» зыштэрэм бэджэндыпкIэр нахь макIэу къытынэу зэригъэпсыщтым ыуж ит. Арэущтэу хъумэ, унэр аIызыхынышъ, игъэкIэжьын пыхьан горэ предпринимательхэм къахэкIынкIи хъун. Адэ ятIонэрэ аукционми зи къемыкIуалIэмэ?

Тэ анахьэу тызгъэгумэкIырэр «Октябрэр» зэхэмытэкъожьыпэзэ, ащ гъэцэкIэжьын ыкIи гъэкIэжьын Iофхэр дызезыхьанхэ цIыф (предприниматель) къыхэкIыныр ары.

Тхьаматэм «ишъыпкъ»

«Октябрэр» къэлэ муниципальнэ мылъкум щыщ хъугъэмэ, администрацием мылъкумкIэ и Комитет ипащэу А.И. Митрофановым къэкIорэ охътэ благъэм ар зэтырагъэпсыхьажьыным фежьэщтхэмэ зэдгъэшIэнэу телефонымкIэ тыфытеуагъ. Ар ежьым ыгу рихьыгъахэп. Апэрэ зэдэгущыIэгъум ар зыми иен зэримылъэкIыщтыр, хэти къыгъэнэжьынэу ынэпцэшIу ымыгъэхъумэ зэрэнахьышIур дысэу къытиIуагъ. «Фаехэр» щыIэмэ гъэшIэгъона, аратыщтмэ, сыда зыкIыфэмыещтхэр?» ыIуи, трубкэр къыгъэтIылъыжьыгъ.

ЯтIонэрэ теогъуми джэуап едгъотылIагъэп, ау игъэпсыкIэкIи, икъэгущыIакIэкIи зыми кинотеатрэр иен зэримылъэкIыщтыр къыкIигъэтхъыгъ. «Октябрэм» пае зи шъумытхы», — зэкIэплъыхьагъэу унашъо къытфишIи, трубкэр псынкIэу къытыридзэжьыгъ.

Зиещтыр арэп тэ тшIэмэ тшIоигъуагъэр, цIыфхэм шIу алъэгъурэ кинотеатрэм тапэкIи зыщагъэпсэфынэу амал яIэ хъужьыщтмэ ары.

Уфэмыеми унаIэ зытебдзэнэу хъурэр зиплощадь квадрат метрэ 1688-рэ хъоу, къэлэ гупчэ шъыпкъэм итэу, зиехэми амыгъэцэкIэжьэу, зыгъэцэкIэжьыни амыгъотэу щыт «Октябрэм» енэцIыхэрэр зэрэщыIэр ары.

Арэу щытми, упчIэхэр къэнэжьых. Хэта кинотеатрэр зыгъэкIэжьыщтыр? Хэт ишIоигъоныгъэхэр ара къэлэ мылъкур къэзыгъэгъунэн фаем къыухъумэхэрэр? Хьауми «Октябрэр» къызэхэофэкIэ ежэха ар къызфэзгъэнэжьынэу енэцIыхэрэр?

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан къытырихыгъ.

ПIУНЫГЪЭМ ЕХЬЫЛIАГЪ

Сыда угу зэребгъагъэр?

Сыд хьакъа а чъыгым телъыр — къэшIэгъоягъэ. Ау кIэлэ такъыр пытэшIум хэкI щалъэу къыхьырэри ыбгъукIэ ыгъэуцугъэу, «рыу, сибэщ!» пхъэгулъ чъыгышхо уджэшъужьыгъэм дишIэхыгъагъ. Унэ зэтетышхом ия 5-рэ этаж сыкъеплъыхызэ, слъэгъугъэм сызэтыригъэкъагъ.

Ар етIани Амыгъот лIы гъэсагъэу модрэ чIэхьагъум чIэсым икIал. Яни, яти зи япIолIэнэп — цIыф рэхьатых, цIыф дэгъух. Ау кIалэр — кIалэ; ихэхъогъу-зиичыгъу, къеблырэ кIуачIэр зыгорэущтэу ыуплъэкIу шIоигъу.

Ос цIынэм нахь лъхъанчэ ышIыгъэ къутамэхэм запигъанэмэ, заригъэIэтызэ, лъакъохэмкIэ зэрилъэкIэу чъыг ныбэм епкIэ, хьэшъо пIырагум фэдэу, мо кIэлэ убэрэпщыгъэр мэлъаешъ, къутамэмрэ чIыгумрэ азыфагу ит. ЦIыф зэетIуаехэри мэзекIох, ау хэти ышъхьэ иIоф зэрифэрэр — алъэгъуи, зэхахи, зыпылъыхи щыIэхэп. ПкIэн-лъэным езэщи, къутамэхэр запигъанэзэ къырикIыкIэхыхэу ыублагъ.

«Сыд гъэшIэгъона, сыд гухьэ-гужъа къэхъу пэтырэм чъыгым фыриIэр?» сэIо, сэгъэшIагъо; джы унэм сикIын унашъо сшIыгъэ; арэп, хэти зэрэфаеу «кIыныр» шъушIотэрэза, мардж?!

Илъэси 9-10-р кIэлэцIыкIужьа, хъугъахэ. ГукIэ сэпсэлъэфэ, хэкIущ машинэр къыIухьагъ, кIэлэ бзаджэри фыкIаеу къыфи, чъыгыжъ закъоу жьаупIэ-гъэпсэфыпIэр къыгъэнэжьыгъ.

Ау къызэрэчIэкIыгъэмкIэ, а кIэлэ Iэтахъор унэм къегъэкIэкIыгъэ къэгъэгъэ куашэхэм, чъыгыкIэ цIыкIухэм афалъ — атеуцо, зэхецIыцIэх, чъыгышъохэр чанкIэ, мэлышъо тырихырэм фэдэу ыгъатхъэу, тырехых, ашъо къычIигъэщэу еуджэшъух. Ежьым хэти риIорэр ытхьакIумэ ихьэрэп, щхыпцIышъо зыригъэшIызэ IобзэхыкIыжьы, етIани къафегъэзэжьы. Сыдми, чъыгхэми, щагум дэсхэми къафырегъашIэ. Ау унэшхо 9 зэтетым чIэсым инахьыбэр адыгэ — сыд пIон плъэкIына? Янэ зыгорэущтэу Рамир изекIуакIэ зэрэмытэрэзыр зыфыхагъэпсым (кIэлэегъадж), «шъэожъыер ащ фэдэ ныбжьым бзэджэн фае ежь-ежьырэу зиушэтыжьэу» къариIуагъ. Ятэ Iофым «къыпэIущырэп», плъэгъунэу хъурэп.

Зымафэ, щэджэгъоужым, хьалыгъухьэ сежьагъэу, гъымэкъэ-пцIымэмэ макъэм стхьакIумэ къысигъэпхъотагъ. Апэрэ этажым иIэ къогъум хьэ щыхьагъэм фэдэу пцIымамэу, гъэу зыгорэ къосыгъ. Ар Рамир арыгъэ. Сыгу егъугъ, сабыйба хэт фэдэми.

Иван Романовичыр (заом иветеран, лIыжъ пхъаш) къызэщычи, хэти пымылъыжьэу, ыIыгъ Iэлъэныкъо бэщымкIэ къыпыухьагъ; яти къэкIожьыгъэу тефи, имыдэIогъэ-бзэджагъэу раIотагъэм къыгъэшэнычъагъэу «мы унэм къихьажь уиIэщтэп!» — ыIуи, къебгъуауи къыридзыгъ. КъэмышIэжьынэу мо шъэожъыер агъэщтэгъагъ, къыIорэри IумышIыкIэу къыркъыщтыгъэ, чъыIэр зэрэхэхьагъэр къапшIэу шхъонтIэбзагъ.

Къэзгъэзэжьыгъ. Шъэожъые мыдаIоу хэти тлъытэщтыгъэри унэм къисщи, зы гущыIэ лые есымыIоу зезгъэтхьакIыгъ, етIанэ Iанэ къэсшIи шхагъэ. НэшIукIэ къысэплъыгъ. «Учительницэба?» — къысэупчIыгъ урысыбзэкIэ, сэри макIэу сыщхыпцIи, «почти что, но не совсем» сIуагъэ.

СемыупчIыгъэми, ятэ зэрэримыгъэхьажьыщтыр джыри ежь-ежьырэу къыхиIукIыгъ, етIанэ зэрятэнэпIосыр нэкунэпсэу къыIуагъ. Сыдым фэпшIэна мы хъурэ отэрыр. Цыхьэ къысфишIэу янэ тынэпIосым ыIорэм ренэу зэрэдыригъаштэрэри, спортивнэ еджапIэм е секцием зэрамыгъакIохэрэр къысфиIотагъэх.

КIэлэцIыкIум мэкIэ-макIэу есIокIыгъ инхэм сыд хъункIи зашIуимыгъэнэнэу, амал иIэмэ ядэIунэу. Мыщ дэжьым къыIэкIэIуагъ ны-«тыхэм» къыфадзырэ гущыIэхэр: «еджапIэм окIошъ, щедж, щыпкI, щылъ — физкультурэр ащ пай, укъэкIожьмэ — хъоиба турникхэр — чъыгым зыпышI, зыгъэхъый, дэкIуай — ышъхьапэ унэсымэ, зэрэкъалэу плъэгъущт!» Зэхэсхыгъэр згъэшIэгъуагъэ. Ны-ты ныбжьыкIэхэм яшъхьащыгъэкI гущыIэ мо кIэлэцIыкIум утын хихыгъ, мыгъэсацIэр къыфихьыгъ.

КIэкI дэдэу чъыги, къэгъагъи, аужыпкъэм, пхъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэу пчъэIупэм Iутхэми псэ зэрахэлъым гу лъезгъэтагъ. О къыбдэмыхъоу, къыпфамышIэрэм пае зыгорэм уеуцолIэнышъ, уеонэу зэрэщымытыр есIуагъ. Ащ нахьыбэ чъыгхэр ымыгъэщэIунхэу, къэгъагъэхэр ымыутэнэу селъэIугъ, ежь кIэлэцIыкIури къезэгъыгъ.

— Уадэжь сыкъакIозэ сшIымэ хъущта? — фэсакъызэ Рамир къыкIэупчIагъ.

— Хъун адэ, тызэгъунэгъумэ, тызэгурэIомэ, — есIожьыгъ.

Зигъэхъупхъэмэ, зигъэтэрэзыжьымэ изекIуакIэ хэти къызэрэфигъэгъущтыр гурызгъэIуагъ. Ыгу пэ зыхъукIэ, хэти зыфырикъущтым тыреунакIэ, ары мы кIэлэхъуми къыщышIыгъэр, ау имысагъэ ыштэжьыгъэшъ, фэгъун.

ДЗЭУКЪОЖЬ Нуриет.

Урысые Федерацием инароднэ артистэу, композиторэу Нэхэе Аслъан апэрэ лъэпкъ оперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэр Адыгеим зэрэщигъэуцугъэм фэгъэхьыгъ

Адыгеим илъэпкъ музыкальнэ культурэ итарихъкIэ апэрэу Урысыем инароднэ артистэу, композиторэу Нэхэе Аслъан оперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэр ыгъэуцугъ.
Хьагъуррэ Акозэрэ шIулъэгъу фабэу азыфагу къихьагъэр я 18-рэ лIэшIэгъум ыкIэхэм адэжь адыгэхэм къахэтэджэгъэгъэ лъыгъэчъэ заом хэгъэщагъэу тынэгу мыщ къыкIегъэуцо.
Лъэпкъ щыIакIэм, джэгум, заом къахэхыгъэ сурэт зэфэшъхьафхэр, арие куухэр, гъыбзэ орэдхэр, квартетыр ыкIи нэмыкIхэр мыщ едэIунхэу къекIолIэщт цIыфхэм къяжэх.
ЗэлъашIэрэ адыгэ композиторэу Нэхэе Аслъан имузыкэ профессиональнэ искусствэм зыгукIэ фэщэгъэ пстэуми гушIуагъо къафихьыщт. Адыгэ Республикэр зызэхащагъэр илъэс 20 зэрэхъурэм ипэгъокIэу ар ыгъэуцугъ.

Нафэу зэрэщытымкIэ, Iэпэрытххэр стыхэрэп. М. Булгаковым къызэрэхигъэщыгъэу, Iэпэрытххэм афэдэу партитурэхэри стыхэрэп ыкIи зыдэхъугъэр амышIэу кIодыхэрэп. Мы илъэсым, Урысыем инароднэ артистэу, композиторэу Нэхэе Аслъан иоперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэм игъэуцун ипроектышхо Адыгеим имузыкальнэ IофышIэ анахь IэпэIасэхэр зыщыфежьагъэхэм, ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ гупшысэр зэрэтэрэзыр нахь къэшъыпкъэжьы. 2011-рэ илъэсым тыгъэгъазэм премьерэр щыIэнэу ары, ау республикэм икультурэ иIофышIэшхохэм мы илъэсым икультурнэ хъугъэ-шIагъэхэу Адыгэ Республикэр зыщыIэр илъэс 20 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэхэм анахь шъхьаIэу ар алъытэ.

Мы художественнэ хъугъэ-шIагъэм пэублэ гъэшIэгъон иIэу щыт. Тбилисскэ консерваториер къэзыухырэ Нэхэе Аслъан произведение инкIэ иеджэн ухыгъэ хъунэу лъэшэу шIоигъуагъ. Лъэпкъ музыкальнэ культурэми хэхъоныгъэ ышIыным ышъхьэкIэ ренэу ар фэгумэкIыщтыгъ. Уахътэм къызэригъэшъыпкъэжьыгъэмкIэ, Нэхэе Аслъан итворчествэкIэ анахь лъэгэпIэ инхэм анэсыным, проектышхохэм кIэщакIо афэхъуным, республикэм имызакъоу, Урысые Федерациеми ыцIэ лъагэу щаIэтыным ар ылъапсэу щытыгъ.

А оперэм игъэуцун фэгъэхьыгъэ къэбарыр къедгъэжьэным ыпэкIэ, оперэу «Раскаты далекого грома» итхын ыкIэм зыщыфэкIощтыгъэ лъэхъаным кIэлэегъаджэу, профессорэу А. Шаверзашвили ыкIи нэмыкI грузин композиторхэм пэщэнытъэ зыдызэрахьэщтыгъэ консерваториеу Тбилиси дэтым щылажьэхэрэм осэшхо ащ къызэрэфашIыгъагъэр хэгъэунэфыкIыгъэн фае. Урысыем икомпозиторхэм я Союз Нэхэе Аслъан аштэ зэхъуми IэубытыпIэ шъхьаIэу ары яIагъэр. Урысыем икомпозиторхэм я Союз АдыгеимкIэ апэрэу ар хэхьагъ, ыужым Адыгэ организациеу ежь зэхищагъэм апэрэ тхьаматэ фэхъугъ.

Оперэм илибреттэ ытхыгъ грузин драматургэу Т. Абашидзе. Оперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэм лъапсэ фэхъугъэр адыгэхэм ятарихъ къыхэхъухьэгъэ тхьамыкIэгъо хъугъэ-шIагъэр — Бзыикъо заор ары. МэщбэшIэ Исхьакъ ироманэу «Бзыикъо заор» къызыдэкIым Нэхэе Аслъан музыкальнэ произведение ытхынэу ыгу къэкIыгъагъ.

Дунаим къызфытехъуагъэр цIыфым къыгурыIоу, ащ егупшысэу зыщыригъэжьэрэ ныбжьыр ары Нэхэе Аслъан зэрытыгъэр гъэсэныгъэ шъхьаIэр къызыIэкIэхьэм. Композитор сэнэхьатыр зиIэ цIыфэу творчествэм ренэу пылъыр ары етIани зигухэлъхэмрэ зипшъэрылъхэмрэ нэфэгъэ икъу хэлъэу зэхэзышIыкIын фаер. ЩыIэныгъэм щыпхырыпщынэу ебгъэжьэгъэ гъогу шъхьаIэм нэфэгъэ икъу фыуимыIэу, ащ удэхы зэрэмыхъущтыр, угукIи пшъхьэкIи уфэшъыпкъэн зэрэфаер къыбгурымыIомэ, чIэунэн плъэкIыщтыр бэдэд. Нэхэе Аслъан гъогоу хихыгъэр зыфэдэр дэгъоу къыгурыIощтыгъ: «Культурэм обществэм мэхьанэшхо зыщыриIэ лъэхъаныгъ ар. Сэ дэгъоу седжэным, культурэм лъэуж горэ къыхэсынэным ыуж ситыгъ, джынэс тимыIэгъэ, хэушъхьафыкIыгъэ горэ, гъэхъагъэ горэ сшIы сшIоигъуагъ. Уахътэми нахь сигъэгуIэщтыгъэ. Оперэр стхынэу сызыфежьэм, сишIэныгъэхэм ахэзгъэхъоным иамалэу къысIэкIэхьагъэр лъэныкъо пстэумкIи игъэкIотыгъэу къызфэзгъэфедэнэу сыфэягъ. ЗэлъашIэрэ композитор цIэрыIохэу Чайковскэм, Рахманиновым, Берлиоз, Барток, нэмыкIхэми япроизведениехэм куоу защызгъэгъозэным охътабэ пэIузгъахьэщтыгъ...

Сыгу къэкIыжьы пластинкэ 500 фэдиз зэзгъэгъоти зэкIэлъыкIокIэ гъэнэфагъэ иIэу дунэе музыкальнэ культурэм изэгъэшIэн ыуж сызэрихьэгъагъэр. Илъэситфым къыкIоцI, гъэпсэфыгъо мафэ симыIэу, телевизорми семыплъэу, кинохэми сымыкIоу Iоф зыдэсшIэжьыгъ. Тбилиси дэт консерваториеми ащ фэдэу сыхэгъэнагъэу сиIэпэIэсэныгъэ зэрэхэзгъэхъощтымкIэ ишIуагъэ къысэкIыгъ».

Композиторым къызэриIуатэрэмкIэ, Грузием икультурэ иIофышIэ анахь цIэрыIохэм гъусэныгъэ пытэ адыриIэу а произведением итхын фежьагъ. Иунагъуи игъусэу Тбилиси щыIагъ, ащи ишIуагъэ къекIыщтыгъэ. Ыкъоу Азэмат, непэ оперэм игъэуцункIэ IэпыIэгъу шъхьаIэу ыкIи музыкальнэ пащэу щытыр, ятэ фэдэу а лъэхъаным Тбилисскэ консерваторием дэжь музыкальнэ еджапIэу щызэхэщэгъагъэм чIэсыгъ.

Адыгэ автоном хэкум ипащэхэр Нэхэе Аслъан Мыекъуапэ къызегъэзэжьым нэгушIоу пэгъокIыгъэх, апэрэ адыгэ профессиональнэ оперэр а еджэным икIэух хъугъэ. Ау я 80-рэ илъэсхэм яублэгъухэм адэжь ащ фэдэ музыкальнэ произведение ин щыбгъэуцунымкIэ амал икъу Адыгеим иIагъэп. КъэIогъэн фае а лъэхъаным культурэм епхыгъэ Iофыгъохэр непэ фэдэу зэшIуахын алъэкIынэу зэрэщымытыгъэр.

Ау щыт нахь мышIэми, хэку филармонием иартистхэм акIуачIэкIэ мы оперэм техыгъэ концерт агъэуцугъагъ.

ПIопэн хъумэ, ащ фэдэ музыкальнэ произведениешхо бгъэуцунымкIэ амалхэр зэкIэ щыIагъэх, ау, ежь Нэхэе Аслъан ыгу хэкIэу къызэриIотэжьырэмкIэ, пащэхэм ащыщ горэм къыриIогъагъ «оперэ бгъэуцунэу уфаемэ, Театрэшхом кIо» ыIуи.

«ПерестройкэкIэ» заджэщтыгъэхэм инэшэнэ гъэнэфагъэхэр а лъэхъаным обществэм хэплъагъохэу щытыгъ, чIыпIэу зыщыпсэухэрэм, Iофэу зыпылъхэм ямылъытыгъэу а зэхъокIыныгъэхэм цIыфхэр охътакIэм хащэщтыгъэх. Оперэри зэкIахьан фаеу хъугъагъэ.

Ау Нэхэе Аслъан итворческэ щыIэныгъэ къэгъэзэпIакIэ фэхъугъ: ансамблэу «Ислъамыер» зэхищэнэу игъо къызыфалъэгъум, къезэгъыгъ. Адыгеим имызакъоу, Урысыем ыкIи Европэмрэ КъокIыпIэ Благъэмрэ яхэгъэгубэхэм ансамблэу «Ислъамыем» фестивалыбэ ащызэхищагъ ыкIи осэшIу къащыфашIыгъ. Композиторым иIэпэIэсэныгъэрэ игъэхъагъэхэмрэ яшыхьатэу «Урысые Федерацием инароднэ артист» зыфиIорэ щытхъуцIэр къыфаусыгъ, Урысые Федерацием и Правительствэ ипремие къыфагъэшъошагъ.

Ау оперэр цIыфхэм алъыгъэIэсыгъэным пае зэкIэми апэу ищыкIэгъагъэр къезыгъэIощтхэр, къэзыIощтхэр ыкIи зэфэдэ еплъыкIэ-гупшысакIэ зиIэ цIыфхэр гъэхьазырыгъэнхэр ары. Джырэ лъэхъан ныIэп Адыгеими, адыгэхэр зыщыпсэухэрэ нэмыкI чIыпIэхэми ащ фэдэ профессиональнэ кIуачIэхэр яIэ зыхъугъэр. Ансамблэу «Ислъамыер» ары оперэм игъэуцункIэ, ар цIыфхэм алъыгъэIэсыгъэнымкIэ лъапсэ хъугъэр. ТызэрэщыгъуазэмкIэ, непэ ащ творческэ амал дэгъу иI, творческэ пшъэрылъ къинхэр зэшIуихынхэми фытегъэпсыхьагъэу щыт.

Нэхэе Аслъан иоперэ сыда адрэхэм зэратекIырэр? Адыгэ оперэм сыд фэдэ нэшэнэ шъхьаIэха иIэхэр?

Пстэуми апэ уитэу гъогур пхырыптхъуныр ащ фэдизэу къинэп, мыщ фэдэ IофымкIэ ар пстэуми апэрэу щыт заIокIэ, ащ къикIырэп пстэуми ар анахь дэгъоу. Арышъ, мы лъэныкъом тыкъыщыуцущтэп, ау хэдгъэунэфыкIын оперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэр Адыгеим икультурэкIэ апэрэу зэрэщытыр.

Музыкэм хэшIыкIышхо фызиIэхэм мызэу-мытIоу ащ осэшхо къыфашIыгъ, тарихъым инэкIубгъохэр ащ купкI зэрэфэхъугъэхэр, пшъэрылъэу зыфигъэуцужьыгъэр композиторым къызэрэдэхъугъэр ыкIи нэмыкIхэр хагъэунэфыкIыгъэх. Актыбэу зэхэт мы произведение шIагъор ыкIи мэхьанэшхо зиIэр адыгэ культурэм ихъугъэ-шIэгъэ ин дэдэу зэрэхъущтым тицыхьэ телъ.

Оперэм тынэгу къыкIигъэуцохэрэр лъэпкъым илIыхъужъхэмрэ ахэм къапыщыт оркъ байхэмрэ арых. Социальнэ зэпэуцужьыныгъэр ары лъэпсэ шъхьаIэу зэмызэгъыныгъэм иIэр. Я 18-рэ лIэшIэгъум щыIэгъэ лъэпкъ зэпэуцужьыныгъэр Бзыикъо заоу тарихъым хэхьагъ.

Нэхэе Аслъан оперэр ытхы зэхъум обществэм гупшысакIэхэр къыхэхьагъэхэу щытыгъ, зэфагъэр текIоным, шъыпкъэныгъэм, дэхагъэм афэбэнэрэ цIыф лъэшхэм ягушъхьэлэжь байныгъэ къэгъэлъэгъогъэныр, бзэджагъэ зышIэрэр Iо хэмылъэу пщынэжьын зэрэфаер ары гупшысэ шъхьаIэу ащ пхырыщыгъэр.

Ащ ыуж илъэс 20-м ехъу тешIэжьыгъ, а уахътэм къыкIоцI хэгъэгум ищыIакIэ зэхъокIыныгъабэ фэхъугъ, Адыгэ Республикэр щыIэ хъугъэ, пачъыхьэгъум илажьэкIэ Кавказым щыкIогъэ заом къыхэкIэу дунаим щитэкъухьагъэ хъугъэ адыгэ лъэпкъым тIэкIу-тIэкIузэ зы зишIыжьыным игупшысэ нахь зыфикъудыи хъугъэ.

Непэ Хьагъуррэ Акозэрэ яшIулъэгъу итарихъ уегупшысэ зыхъукIэ къыбгурэIо, ижъыкIэ зэраIощтыгъэу, «шIулъэгъумрэ гъаблэмрэ дунаир зэрагъэзекIорэр». Политическэ кIуачIэхэм сыд фэдэ сюжет игъо къытфалъэгъугъэми, цIыфымкIэ анахь байныгъэ инэу къэнэжьырэр шIулъэгъур ары. Мы оперэм лъэпкъ гупшысэ куу зэрэхэлъым, шIулъэгъу дахэм имэкъамэу къыхэIукIырэм ялъытыгъэу бэ узэригъэгупшысэрэр. Лъэпкъым икультурэ илъэныкъо зэфэшъхьафыбэ дэгъоу мыщ къыщытыгъэ хъугъэ, жэрыIо творчествэм ижанрэхэри хэтэлъагъох. Адыгагъэм апшъэрэ мэхьанэ зэриIэр къызхэщырэ чIыпIэхэми гушхуагъэ къыпхалъхьэ. Авторым игупшысэ нахь дэгъоу къыплъыIэсынымкIэ зигугъу къэтшIыгъэ лъэныкъо пстэуми пшъэрылъышхо зэшIуахы. МыщкIэ композиторэу Нэхэе Аслъан ебгъэпшэн щыIэп.

Оперэу «Раскаты далекого грома» зыфиIорэм ипартие шъхьаIэхэр къэзышIыщтхэр зэлъашIэрэ адыгэ орэдыIо IэпэIасэхэу Санкт-Петербург ыкIи Урысыем и Къыблэ къарыкIыщтхэр, музыкальнэ искусствэмкIэ IэпэIасэхэр ыкIи ансамблэу «Ислъамыем» хэтхэр арых.

ЦIыфхэр жъугъэу зыхэлэжьэхэрэ балетым щытлъэгъущтых ансамблэу «Налмэсым» икъэшъуакIохэр, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцIэкIэ щытым иактерхэр, Камернэ музыкальнэ театрэу А. А. Хьанэхъум ыцIэкIэ щытым иорэдыIохэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние иартистхэр, искусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжэу Тхьабысым Умарэ ыцIэкIэ щытым икIэлэегъаджэхэр ыкIи истудентхэр.

Оперэр мыщ фэдэ сатырхэмкIэ ухыгъэ хъущт:

Мой народ, ты недолго
пробудешь во сне,
И без силы земля не оставит
корней,
Вечным древом свободы ты
будешь на ней...

ЦIыф IэпэIасэу, композитор цIэрыIоу Нэхэе Аслъан Адыгэ Республикэм итворческэ кIочIэ анахь дэгъухэр игъусэхэу шIухьафтын къытфишIыщт оперэу шIулъэгъу дахэм, бэнэныгъэм ыкIи хьадэгъум ятарихъ фэгъэхьыгъэр джащ фэдэ сатырхэмкIэ ухыгъэ хъущт.

ШЪХЬЭЛЭХЪО Светлан.
Театровед.

КЪОДЖЭ ЩЫIАКI

Тэхъутэмыкъое районым ит къутырэу Хомуты Бжыхьэкъоежъ къоджэ псэупIэм хэхьэ. Непэ ащ исоциальнэ щыIакIэ игугъу къэпшIын хъумэ, хэгъэунэфыкIыгъэн фае псымкIи, газымкIи, электричествэмкIи, гъогухэмкIи къутырдэсхэм къинигъохэр зэрямыIэжьхэр. Мыщ дэтых ублэпIэ еджапIэ, фельдшер пункт, тучанхэр. Урамхэм асфальт зытелъхэри, мыжъокIэ-пшэхъо зэхэлъ зытетэкъуагъэхэри ахэтых. Къутырыр унэгъуи 173-рэ мэхъу, нэбгырэ 400-м ехъу щэпсэу.

КЪУТЫРЫМ зыкъеIэтыжьы

Шапсыгъэ псыIыгъыпIэмрэ псыхъоу Пшызэрэ акIэрыс къутырым ыцIэ къызтекIыгъэм ехьылIэгъэ еплъыкIэ зэфэшъхьафхэр цIыфхэм, анахьэу къутырдэсхэм, джырэ нэскIэ яIагъэх. Джы ар нафэ къэхъугъ. Къутырэу Хомуты иадминистраторэу Елена Высоцкаям Кубанскэ къэралыгъо университетым иархив псэупIэм ныбжьэу иIэр къэзыушыхьатырэ тхылъ къыхигъотагъ. Пшызэ шъолъыр итарихъ зэгъэшIэгъэным пылъ учреждением иэнциклопедическэ гущыIалъэ зэлъашIэрэ шIэныгъэлэжьэу Ф. А. Щербинэм къыдигъэхьэгъэ статьям мырэущтэу къыщеIо: «1810-рэ илъэсым Черноморскэ дзэм иатаманэу генерал-майорэу Ф. Я. Бурсак иунашъокIэ джы къутырэу Хомуты зыдэщысым дэжь Пшызэ исэмэгубгъукIэ пытапIэ щагъэуцугъагъ. Мы чIыпIэмкIэ ар апэрэ пытапIэу щытыгъ ыкIи Мостовской пытапIэкIэ еджэгъагъэх. Нэужым Алексеевскэ-Мостовской пытапIэкIэ еджэщтыгъэх.

А лъэхъаным Хомуты дэжь Пшызэ зэрэзэпырыкIыщтыгъэхэ паром телъыгъ. Паромыр Алексеевскэ-Мостовской пытапIэу топищкIэ, дзэкIолI 200-кIэ, къэзэкъ шыуи 100-кIэ уIэшыгъагъэм къыухъумэщтыгъ. 1796-рэ илъэсым мэкъуогъум и 29-м «Бзыикъо заоу» щыIагъэм шапсыгъэхэм ядзэ къызэрезэогъэгъэхэ топищыр Алексеевскэ-Хомутов пытапIэм къыращыгъагъэх.

1853-рэ илъэсым мы чIыпIэм къэрэгъул пытапIэ щагъэуцугъагъ. Ащ Донской дзэм иатаманэу генералэу Г. М. Хомутовым ыцIэ фаусыгъагъ. Урыс-Кавказ заом ыуж пытапIэр Iэшэнчъэ ашIи, имылъку ащэгъагъ, Iуашъхьэу иIагъэхэр зэкIэ зэныбжьы ашIыжьыгъагъэх.

ИкIыгъэ лIэшIэгъум ия 20-рэ илъэсхэм мы чIыпIэр псэупIэу арати, пхъэм хэшIыкIыгъэ унэхэр зырашIыхьэхэм къутыр цIыкIур щыIэ хъугъэ, цIэу иIагъэри къагъэнэжьыгъ. Къутырым ыныбжь илъэс 200 зэрэхъугъэр гъэрекIо хагъэунэфыкIыгъ.

— Адыгэ хэтэрыкIлэжь совхозыр 1932-м зэхащэгъагъ, — къеIуатэ къутырым анахьыжъэу дэсхэм ащыщэу Виктор Дегтяревым. — Спкъы сызиуцуагъэм къыщцыублагъэу къутырым сыщэлажьэ. Прицепщикэу, трактористэу, нэужым бригадирэу Iоф сшIагъэ. Сишъхьэгъусэу Прасковье илъэс 20 совхозым хэтыгъ. Совхозым ихапIэ поселкэу Инэм дэтыгъ, икъутамэхэр Яблоновскэм, Козэт, Хомуты ащыIагъэх. Апэрэ отделением иконторэ, трактор бригадэр, хэтэрыкIлэжь звенэхэр Хомуты дэтыгъэх. Отделением ичIыгухэр гектарипшI пчъагъэ хъухэу къутырым итемыр-къокIыпIэ лъэныкъокIэ щыIагъэх. Ахэр Бжыхьэкъоежъымрэ Яблоновскэмрэ ягъунапкъэхэм якIуалIэщтыгъэх. ЯIухыжьын ищыкIэгъэ цIыф кIуачIэхэр афимыкъужьхэу хэтэрыкI бэгъуагъэ къагъэкIыщтыгъ. Ахэм яIухыжьыгъом нэмыкI чIыпIэхэм ащыпсэухэрэр къырагъэблагъэщтыгъэх. IофшIэнымрэ зыгъэпсэфынымрэ ателъытэгъэ лагерэу Инэм дэтыгъэм щыIэ кIэлэеджакIохэр хэтэрыкIхэм яIухыжьын къыхагъэлажьэщтыгъэх.

Хомуты клуб зэтегъэпсыхьагъэ дэтыгъ. Ащ кинофильмэхэр къыщагъэлъагъощтыгъэх, концертхэр къыщатыщтыгъэх. Пчыхьэрэ ныбжьыкIэмэ яорэд чэфхэр тыдэкIи къыщыIущтыгъэх, цIыфхэм чэф ахэлъыгъ. Урамыбгъухэм чъыгхэр, куандэхэр, къэгъэгъэ дахэхэр аIутыгъэх. ЦIыфхэр хьалэлыгъэх, Iэдэбныгъэ зэфыряIагъ, зэгурыIохэу Iоф зэдашIэщтыгъ. Пэнэхэс щыщ Хьагъур Хьисэ илъэс пчъагъэрэ отделением гъэIорышIакIоу иIагъ, Николай Саневыр бригадирыгъ. Ахэр цIыф гъэсагъэхэу, чIыгулэжьыным хэшIыкI фыряIэу, агу етыгъэу Iоф зышIэрэ пэщагъэх.

«ЗэхъокIыныгъэкIэ» зэджэгъэхэ илъэсхэр фыртынэм фэдэу хэгъэгум щыкIуагъэх, хэбзэнчъагъэу зэрахьагъэр гъунэнчъагъ. Илъэс пчъагъэхэм цIыфхэм пкIэнтIэпскIэ зэIуагъэкIэгъэ мылъкур ипхъыхьэ-итэкъу ашIыгъ, цIыф нэпэнчъэхэм зыкъуалъэшъуагъ. Къутыр цIыкIуми гуфитшъхьафитэу а шIыкIэр щыкIуагъ. ЦIыфхэм зэIуагъэкIэгъэ мылъкур зэхагъэтэкъуагъ.

Адыгэ хэтэрыкI совхозыр 2000-рэ илъэсым нэс щыIагъ. Ащ ыуж зэхагъэкIыжьыгъ. Совхозым иIэгъэ сабый IыгъыпIэм ипIалъи ащ щиухыгъ. ХъызмэтшIапIэр зызэхэтэкъожьым цIыфхэм IофшIэн ямыIэу къэнагъэх. Клубыр зэфашIыжьи, ныбжьыкIэхэр гъогум къытенагъэх. УблэпIэ еджапIэр зычIэт унэри IыгъэкI хъугъагъэ. Е псэолъакIэ шIыгъэн, е ар гъэкIэжьыгъэн фаеу щытыгъ. Ау мылъку щыIагъэп. Фермэр зэхэтэкъожьыгъ, былымэу тетыгъэхэр зыдэхьугъэхэри ашIэрэп. Губгъэм Iоф щызышIэн щыIагъэп, чIыгур алэжьыщтыгъэп.

Джащ фэдэу техникэу яIагъэри зыдэхъугъэр амышIэу, отделенир нэмыкI чIыпIэ ахьыжьыгъагъ. ЦIыфхэр IофшIэным кIэрычыгъэ хъугъэх, зи ашIэнэу, анахьэу ныбжьыкIэхэр, фэежьхэп. НэжъIужъ закъохэр ары чIыгум зыIэ хэлъэу къутырым къыдэнэжьыгъэхэр. Ахэм лъэшэу агу къеощтыгъ ащ фэдэ щыIэкIэ-псэукIэм къызэрэфэкIуагъэхэр.

ЫпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, къутырыр инэп, ау зэшIохыгъэн фэе Iофыгъуабэ дэлъыгъ. Пстэуми апэу зыфежьэгъэн фаехэм ащыщыгъ зашъохэрэ псыр зэралъагъэIэсырэ трубэхэм язэблэхъун. Ащ зэкIэмкIи километритф икIыхьагъ. Джащ фэдэу къэхалъэм чIыгоу дэлъым хэгъэхъогъэн ыкIи къэшIыхьэгъэн фаеу щытыгъ. КIэлэцIыкIухэм апае джэгупIэхэр ыкIи зыгъэпсэфыпIэ чIыпIэхэр гъэпсыгъэнхэ, культурэм и Унэ къызэIухыжьыгъэн, унагъо пэпчъ газыр ещэлIэгъэн, социальнэ щыIакIэм епхыгъэ нэмыкI Iофыгъуабэ зэшIохыгъэн фэягъэх. Къутырым ищыIакIэ изытет пщэчыжьын зэрэмылъэкIыщтыр цIыфхэм къагурыIуагъ, ыпшъэкIэ щыIэ пащэхэр яупчIэжьэгъухэу общественнэ совет зигъусэщт тхьаматэ къутырым щыхэдзыгъэн фаеу зэдаштагъ.

ЗэIукIэу зэхащагъэм нахьыбэмэ игъо щалъэгъуи, къутырым иадминистраторэу хадзыгъагъ Александра Никитинар. Шъыпкъэ, зэIукIэм кIэухэу фэхъугъэм зэкIэри ыгъэрэзагъэх пIон плъэкIыщтэп. Сыда пIомэ администраторым зэшIуихын фаеу щытыгъэр бэдэдагъ, чIыпIэ нэкI шъыпкъэм щыригъэжьэн фаеу щытыгъ. Къутырым щыIакIэ иIэжьыхэп пIоми хъунэу щытыгъ, зэгъорэ дэд ныIэп пащэхэр къызэрэдахьэщтыгъэхэр. Ащ ыпкъ къикIэу гъэзетхэм «Ащыгъупшэжьыгъэ къутыр», «ЗэранэкIыжьыгъэ псэупI», «Сыда къутырым къырыкIощтыр?» шъхьэу зиIэ статьяхэр гъэзетхэм къыхаутыхэу къыхэкIыгъ.

Къутырдэсхэм зэралъытэщтыгъэмкIэ, ежь ышъхьэ иIофхэм апэ ригъэшъызэ къутырым ищыIакIэ епхыгъэ Iофыгъо пстэури администраторым зэшIуихын фае. Ащ фэдэ IофшIэнэу псэупIэм дэлъыр бэдэдагъ. «Ахэр бзылъфыгъэм фызэшIохыщтха» зыIонхэр цIыфхэм къахэкIыгъэх. Ары зэIукIэм кIэухэу фэхъугъэм ымыгъэрэзагъэхэр зыкIахэтыгъэхэр.

Къызэращыхъущтыгъэм фэдэу къычIэкIыжьыгъ, макIэ бзылъфыгъэм ыпшъэ ифагъэр, зэшIуихышъугъэр, къыдэхъугъэр. Ар зэблэхъугъэн фаеу хъуи, ащ ычIыпIэкIэ Елена Высоцкаяр администраторэу агъэнэфагъ.

А лъэхъаным бзылъфыгъэм илъэс 33-рэ нахь ыныбжьыгъэп. Ащ емылъытыгъэу, Iофыгъуабэу зэтеуагъэхэр зэшIохыгъэнхэм ар диштэу цIыфхэм языгъэлъытагъэм лъапсэ имыIэу щытэп. Еленэ акъылышIоу, цIыф хьалэлэу, зэхэщэкIо дэгъоу, IофшIэкIошхоу, сыдрэ пшъэрылъкIи цыхьэ фэпшIын плъэкIыщтэу къутырдэсхэм янахьыбэм ылъытагъ.

— Сымыушъэфэу къэсэIо пшъэрылъышхоу сапашъхьэ къиуцуагъэр сфызэшIомыхыным апэрэмкIэ сызэрэтещыныхьэщтыгъэр, — еIо Еленэ. — Сэ ныбжьэу сиIэмкIэ нэбгырэ 400 зыщыпсэурэ къутырым урипэщэныр, къиныгъуабэу щыIэхэр зэшIохыгъэнхэм уфежьэныр, цIыфхэм цыхьэу къыпфашIыгъэр къэбгъэшъыпкъэжьыныр къызэрыкIоу щытыгъэп. Ау цIыфхэри, къоджэ псэупIэмрэ районымрэ япащэхэри къыздеIэщтхэу сызагъэгугъэм сеуцолIагъ.

Социальнэ щыIакIэм ылъэныкъокIэ къутырым апэрэ зэхъокIыныгъэу фэхъугъэр фельдшер-мамыку пункт зэрэщагъэпсыгъэр ары. Ар хъугъэ-шIэгъэшхуагъ. ЗыкIэ, IэзэпIэ учреждениехэр зыдэт чIыпIэхэм къутырыр апэчыжьагъ, ятIонэрэмкIэ, фельдшер пунктэу дэтыгъэр IыгъэкI дэдэ хъугъагъэ, джырэ уахътэм сыдрэ лъэныкъокIи диштэжьыщтыгъэп.

Районым ипащэхэм хэкIыпIэхэр къагъотыгъэх, IофшIэнхэр псынкIэу къызэкIэлъыкIуагъэх, пIэлъэ кIэкIым фельдшер-мамыку пунктыр къызэIуахыгъ. Ащ пае къутырым дэт тучаныр зэрифэшъуашэу зэтырагъэпсыхьажьи, ызыныкъо фэдизым ар чIэтынэу агъэпсыгъ. Ащ икъызэIухын ехъулIэу республикэмрэ районымрэ якъулыкъушIэхэр къутырым къэкIогъагъэх.

А хъугъэ-шIагъэм къутырдэсхэм шIошъхъуныгъэу ахэлъым зыкъыригъэIэтыгъ, нэмыкI Iофыгъохэри зэшIохыгъэнхэм пае пащэхэм нэшIукIэ яплъыхэу аублагъ. КъагурыIуагъ гум зэрэрамынэжьыгъэхэр, мэкIэ-макIэу япсэупIэ зэтегъэпсыхьагъэ зэрэхъужьыщтыр.

Зы гъэхъагъэм ятIонэрэр къыкIэлъыкIозэ, къутырым ищыIэкIэ амалхэм ахахъощтыгъ, зыкъиIэтыжьыщтыгъ. Еленэ шъхьахыгъэп, IофшIэным къыгъэпшъыгъэп, зыфежьэрэ Iофыр зэшIуимыхэу уцугъэп. Сыдрэ лъэныкъокIи ащ IэпыIэгъушIоу иI Михаил Ленскэр. Джащ фэдэу алъэкIыщтымкIэ яшIуагъэ къагъакIо къутырдэсхэу Виктор Дегтяревымрэ Вячеслав Игнашевымрэ. Ахэм яшIуагъэкIэ охътэ кIэкIым къутырым ищыIакIэ зэхъокIыныгъэшIухэр фэхъугъэх. Нахьыпэм чэщырэ шIункIыщтыгъэ урамхэр джы къызэлъынэфыжьыгъэх. Зашъохэрэ псыр зэрыкIорэ трубэхэу жъы хъугъагъэхэр, чIыпIэ-чIыпIэу къызыкIэчъыщтыгъэхэр агъэтэрэзыгъэх. А зэпстэумкIэ районым ипащэу Пщыдатэкъо Ризо, Бжыхьэкъоежъ къоджэ псэупIэм ипащэу Хьатитэ Аскэр къадеIагъэх. Ащ пае Еленэ ахэм афэраз. Псым игъэтэрэзын къыкIэлъыкIуагъ гъэстыныпхъэ шхъуантIэм игъэфедэн. Унэхэр, еджапIэр, медпунктыр газкIэ джы агъэфабэх.

Мы лъэхъаным къутырым иадминистратор зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщ къутырымрэ Бжыхьэкъоежъымрэ зэзыпхыхэрэ гъогу зэрямыIэр. Джащ фэдэу къутырым клуби, сабый IыгъыпIи дэтхэп. Ау джы Iофхэр зэрэкIэкIыхэрэм фэдэн хъумэ, а къиныгъохэр зэрэдагъэзыжьыщтхэм уицыхьэ тебгъэлъын плъэкIыщт.

Къутырдэсхэм мэфэкIхэр якIасэх, хъяр-гушIуагъохэр зэрифэшъуашэу хагъэунэфыкIых, жъи, кIи ахэр зыдэщыIэ чIыпIэхэм макIох. КъызэрэтIуагъэу, псэупIэм, унагъом, ТекIоныгъэм ямафэхэр щыхагъэунэфыкIых. БэмышIэу къутырым и Мафэ игъэкIотыгъэу агъэмэфэкIыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэу еджапIэм ищагу цIыфыбэ къыщызэрэугъоигъагъ. Бэ хьакIэу къафэкIогъагъэр. Ахэр Тэхъутэмыкъуае, поселкэу Яблоновскэм, АдыгеякIэм, Бжыхьэкъоежъым, Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм къарыкIыгъагъэх.

МэфэкIым хэлэжьагъэхэр IэгутеошхокIэ пэгъокIыгъэх Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артисткэу Кушъэкъо Симэ. Ащ орэд зэфэшъхьафхэр къафиIуагъ. Прикубанскэм культурэм и Унэу дэтым щызэхэщэгъэ къэзэкъ орэдыIо купэу «Прикубанцы» зыцIэм концерт къафитыгъ. Бжыхьэкъоежъым культурэм и Унэу дэтым иорэдыIо-къэшъокIо коллективэу Пшызэ шъолъыр изаслуженнэ артистэу Хьашъукъое Мурат зипащэр ыкIи дунэе зэнэкъокъухэм ялауреатэу Хьатитэ Алинэ художественнэ пащэу зиIэр мэфэкIым хэлэжьагъ. МэфэкI зэхахьэр чэфыгъэ хэлъэу, дэгъоу кIуагъэ.

ХЪУЩТ Щэбан.

Сурэтхэм арытхэр: **Бжыхьэкъоежъым ветеранхэм ясоветэу щызэхэщагъэм итхьаматэу Шэуджэн Казбек мэфэкIымкIэ къафэгушIо, ащ иджабгъукIэ щытыр къутырым иадминистраторэу Елена Высоцкаяр; Тэхъутэмыкъое ЗАГС-м ипащэу ШIуцIэ Алинэ зэшъхьэгъусэ Дегтяревхэм къафэгушIо.**

Тпэчыжьэ ыкIи тпэблэгъэ Тыркуер

Пэрэныкъо Фиридунрэ Къат Теуцожьрэ.

ЦIыфым ишIушIагъэ игугъу ашIы зыхъукIэ уахътэри къыдалъытэ. Уахътэр шэпхъэшху, щэчэлъэшху. Ищыбзэ нэд кIагъэкIы зэкIэ, шъхьас ымышIэу ыутхындзызэ къыредзэ ери шIури. Дэгъури дэйри ичIыпIэ ригъэуцозэ макIо. Насыпынчъэр ишъхьал дедзэшъ, дехьаджыхьэ. НасыпышIом сабый папкIэу еубзэзэ ыIапэ ыIыгъэу зэрещэ...

ШIушIэныр зыпэ ит Чэтэо Ибрахьимэ зысшIэрэр дэхэкIае шIагъэ, цыхьэ фэпшIыным игъо хъуи къелыжьыгъ. Охътэ кIыхьэм зэримыгъэкIокIыгъэ, ухэзыгъэлъыхъухьан цIыф пыт. Бэ зымыIорэ башIэм уримыхьылIэу пшIэщтэп. Бэрэ сырихьылIэу хъугъэ Чэтаом, зыхэтхэм иIэдэбныгъэрэ иIэсагъэрэкIэ къызэрахэщырэр нэфагъэми, ыужыкIэ згъэшIагъоу нэшанэхэр еслъэгъулIагъэх. Шъырыт, гущыIэ лыер иджагъу, ау ищыкIагъэ хъумэ, зэкIэкIо Iоф иIэп. ЛIыгъэкIэ упэгъокIымэ икIыкIыгъуай. Пчэгум итыныр имыкIасэми, къогъу къуахьи хэлъэп. ИгущыIэ щэрыо зэтет уасэ фыуигъэшIэу зэфэ нэфэрыIу.

Хэкужъэу укъызыщымыхъугъэу, узыщамыпIугъэм къэбгъэзэжьынышъ, унагъо щыпшIэныр псынкIэп. КъыпкIэхъухьэхэрэри а шапхъэм ибгъэуцонхэри IэшIэхэп. Ахэр зэкIэ къызэрэдэхъугъэр инасыпкIэ къикIыгъэу плъытэн плъэкIыщт. Тыркуем ис адыгэхэмрэ хэкужъым исхэмрэ IофышIухэмкIэ язэпхын емызэщыжьэу зэрэфэлажьэрэр лIыгъэм щыщ. Шъхьахын ащкIэ ышIэрэп. Изакъоп а IофышIэ Чэтаом, «Гунэс» зыфаIорэ купэу зыхэтыр зэкIэ чан. ЯшIэ зэу яIоф зэрахьылIэжьы, шъхьадж иамал къызэрихьэу фэлажьэхэми, Ибрахьимэ къызэрахэщырэр мафэ къэс нахь нафэ къысфэхъу. ЦIыфхэм ахэзэгъэн, зылъызыщэнхэ, зыгъэдэIон зылъэкIырэр насыпышIу, цIыфым цIыфыр ищхэпсыба! ШIу ышIэным фэхьазырыныр ары Тхьэм къыгъэшIыгъэхэм къахилъхьэрэр. Джа нэшанэхэр хэлъых Чэтэо Ибрахьимэ.

— Тхьаматэр, Бурсэ къалэ урагъэблагъэ, — къыупкIэпкIызэ гущыIэхэр къысеIох Чэтаом. — Уисурэтхэри Истамбул къыращыжьыгъэх. Бурсэ исурэт къэгъэлъэгъопIэ шъхьаIэ рагъэолIэжьыгъэх.

КъыIощтыр къыгъэкIэкIи, уахътэми сэри къытшъхьасэу къысIуплъыхьагъ. Билетхэу сызэрыбыбынышъ сыкъызэрыбыбыжьыщтыри зэрэхьазырхэми сыщигъэгъозагъ. СшIогъэшIэгъонэу ыкIи сигуапэу сеплъы, янэ сыкъилъфыгъэп, тыкъызэдэхъугъэп, сыд шъуIуа мыщ фэдизыр мы лIы шIагъом къызкIысфигъэкIуатэрэр илъэс пчъагъэ хъугъэу? ИцIыфышIугъ къызхэкIырэр, цIыфым шIу фишIэнэу къызэрэхъугъэм рыкIэмыгъожьэу хегъахъо. Сэ сизакъоп, хэткIи ишIушIэ ыпэ ит.

— Ухьазырмэ, сыхьазыр, — сигуапэу пэсэгъэхъожьы.

КъэкIухьаныр зысикIасэр бэшIагъэба, ТхьэмкIи шыкур, къэралыгъо макIэп сызэрыхьагъэри. Гугъатхъэ хэзгъуатэу зызщысплъыхьагъэри, сурэт Бурси кинокадрэхэу санэIу къиуцуагъэх. ЦIыф шIагъоу сызIукIагъэхэр сигуапэу къыдэоягъэх. ПкIыхьапIэр нэфапIэ зыщыхъурэ лъэхъаным сыхэтыгъэми, сымыгъэшIэгъони самыгъэгумэкIыни слъэкIыщтыгъэп. Хэт шъуIуа къысажэхэрэр?

Мызыгъогум сизакъу, Тхьэр сигъус, тянэ зэриIощтыгъэу. Чэтаом апэрэу Стамбул сызетхъагъоу къыхэфагъэм сыщызэрилъасэу сытхъэжьыщтыгъ...

Сурэт къэгъэлъэгъуапIэм чIэтхэр, сэмэгумкIэ агъунэр Сохътэ Филиз.

Стамбул иаэропорт тызыщетIысэхым къэбыбыгъэ купышхор ыразэу Iэгу теуагъ. КъыспэгъокIыхэ хабзэти, аэровокзалым сыкъычIэкIи зысплъыхьагъ. Адыгэ нэгу зи сынэ къызыпэшIомыфэм, сыгумэкIэу сыублагъэ. Тырку гущыIэ заулэу сшIэрэр икъущтыгъэп, инджылызыбзэми сызыщысшIыгъэри хъои. Ахэм апкъ къикIэу цIыф лъэпкъэу сызIукIагъэри Тхьэм ышIэн. Тыркуем джыри зэ Iоф дэгъукIэ сызэрихьащтым сыкъигъэчэфыгъэу гумэкI тхъагъохэм сызэлъаштагъ. Охътэ кIэкIэу къэгъэлъэгъонитIум азыфагу ифагъэм каталог хэтыутыжьынэу къыдафэщтыгъэпти, сэ сиIэхэм ащыщхэр Бурсэ есхьыжьагъ. Къэгъэлъэгъоным каталогыр имыгъусэ зыхъукIэ, цIыфэу паспорт зимыIэм фэдэу сэIо зэпыт, сурэтышIымкIи еплъыхэрэмкIи ащ мэхьанэшхо иI.

Непэрэ лъэхъанымкIэ ахэр IэшIэхых, тхылъыпIэ фыжьым идэгъугъи мыухыжь, хэутыпIэхэри хъоих, зым нахьи адрэр нахь дэгъужьэу, ищыкIагъэр зы — ахъщ, ар нахьыбэ къэс, нахь дэгъущт. Ащ изакъоп, сыдрэ IофкIи къэухьэгъуай мылъкур, сыдрэ лъэхъани уасэ фэзышIырэр. Сшъхьэ къыщекIокIырэ къэбарыбэм ахэри ащыщыгъэх «Боингышхоу» джыри сызэрыгупсэфыхьагъэм чэщныкъо ошъогум сызырелъасэм. СыздэгущыIагъэхэр къалэу Стамбули, Дюзджи, зышIэгъэ Руслъанэ ыцыпэ Стамбул зэрэнэсырэри сигуапэу, шIум сыщыгугъызэ къухьэлъэтэшхом ымакъэ сыхигъэшъхьаукъагъ.

Зэрэхъугъэр къызэхэсымышIапэу сикIэлэгъу сыхилъэсэжьыгъ, тикъуаджэ ихэгъуашъхьэ къызэпэсчъыхьагъ. Мэфэ нэф дахэр, дышъэпсыр зэпэжъыуужьэу къызхэлыдыкIырэ дэхагъэу сищыIэнигъэ ианахь щэм къысиIуагъэр сыгу къэкIыжьыгъ:

— Гъогур къыозгъэлъэгъугъэшъ, гъэнэфагъэ узэрэмыгъощэщтыр, адрэр джы о уиIоф.

Ауми ыгу къысфэмыгъун ылъэкIыгъэп, самолетым сетIысхьэфэ телефонкIэ ынаIэ къыстетыгъ. Хэмыукъонэу Тхьэр зыфэупсагъэр хэгъэукъогъуай. ШIушIэ купэу Чэтаор зыхэтхэм ащыщ зыми иягъэ къысимыгъэкIыгъэми, шIушIэнымкIэ апэ итыгъ, синыбджэгъу Пэнэшъу Руслъанэу каталог хъущэу сщэрэр Мыекъуапэ сфыщыхэзыутыгъэри Ибрахьимэ къыгоуцо. НэIосабэ зиIэ, бэмэ шIу афэсэмэгути, зызгъэрэхьатыгъ къыслъыкIонхэм сыщыгугъэу. Аущтэуи хъугъэ, шIукIае тешIагъэу кIэлэ тегъэпсыхьэгъитIу къысэкIуалIи шIуфэс къысахыгъ. Зыр плъыжь зэшIощыгъэ кIыхь, адыгабзэр къыIотэкъу, къэгъэуцужьыгъуаешъ, игъусэ къопцIэ рэхьатым гущыIапэр нигъэсырэп. Адрэр мэл Iасэу хэушъыкIы, иадыгабзэ мэлъэпао нахь, зэикIэп, ащ иIахьи плъыжьым къырегъэкъужьы:

— Сэ сы Пэрэныкъо Фиридун, мы къэмыгущыIэрэм ыцIэр Мустафэ, — къегъэжьы гущыIэрыем паромым бэрэ зэрежагъэхэри къыхигъэхъожьызэ. КIэлитIум сяжэфэ сызэрэгумэкIыгъэри язекIуакIэкIэ сщагъэгъупшагъэу паромышхом сыращэлIагъ.

Стамбул хы ШIуцIэ Iушъо шъыпкъэм Iус. Къэлэшхор тIоу егощы Мраморыхымрэ хы ШIуцIэмрэ зэзыпхыжьырэ псышхоу Азиемрэ Европэмрэ ягъунапкъэ къэзыгъэнафэрэм. Хы ШIуцIэ лъэныкъомкIэ укъикIымэ, Мраморыхым исэмэгубгъукIэ хытIолэ кIыхьэ хьазырэу пэщы. Ар машинэкIи къэуухьан плъэкIыщтми, паромыкIэ уикIымэ нахь IэшIэх Бурсэ къалэ унэсынымкIэ.

Паромым мыхъыжъэу тызэпырищи Бурсэ къалэ фэтыузэнкIыгъ. МыгущыIэрэ Мустафэ къыригъэкъужьэу Фиридун ыжэ Iоф регъашIэ, хигъэтIысхьэу мэгущыIэ. Зыгорэхэм уакIэупчIэнэу амал къыуимытэу игущыIэхэр мэкъэшхокIэ зэпегъащэх. КъыIохэрэм сифедэ ахэлъышъ, зысыушъэфыгъэу седэIу. Нахьыбэу зигугъу къышIыхэрэр хэкум икIыжьыгъэхэр арышъ, сшIогъэшIэгъонми, кIэу зыгорэхэр зэхысигъэхынхэу сыщыгугъызэ сещэ. Джаущтэу къэбарыкIэхэр зэпимыгъэузэ Бурсэ нэфшъагъом тыдэлъэдагъ. ЯтIонэрэу сыдахьэти, къэлэ дэхэшхом сыщыгушIукIыгъ. УнакIэх слъэгъухэрэр зэкIэ, зым нахьи адрэр нахь дэхэжь. КIэупчIэгъу сыримыгъафэу унэ зэтетышхом тыIуигъэлъэдагъ. Сэхъутэ Зэкый иунагъо сшIэжьыгъэ, зэрэсибысымыщтхэри къысиIуагъ. ЧIэхьапIэм къыщытажэхэрэ Сэхъутэхэр нэгушIохэу къыспэгъокIыгъэх. НэбгыриплIыри чэфыгъ, хьакIабэ зэряуалIэрэр гъуащэщтыгъэп. ИIэдэбныгъэкIи иакъылкIи хэбгъэукъон умылъэкIыщт Зэкый апэрэ къатым тет унэ зэхэтым тырищагъ. Ыпхъу Филиз жьым зэрехьэ, гушIубзыу, Бурсэ къэлэшхом и Адыгэ Хасэ итхьаматэ апэрэити зэрэслъэгъурэр, къысфэчэфыгъ. Пшъэшъэ дэхэ сурэтыр ыIу уригъэтIысхьанэу хьазырэу цIыфышIу. Зэкый ишъаоу Огъуз рэхьат, ишэнкIи ынапэкIи ятэ ехьыщырэу, къопцIэ гохь, гущыIэ лые ыжэ къыдэкIырэп. МыгуIэу зегъазэ, зыщыгугъыжьэу мэIабэ, шъырыт. Ишъхьэгъусэ Щадие икIалэрэ ипшъашъэрэ азыфагу ит, ным зэрикIэгъэкъонхэр къахэщэу хьазырыпсых ыгу илъыр къызэрашIэу зыфаер къыфагъэсынэу. Фэхъугъэ зиIэу унэм къадис янэ къяплъымэ ыгу илъыр къэзышIэрэ лъфыгъэхэр насыпышIохэу егъэпкIыгъэх. Унагъом фэрэзэ Зэкые унэ зэхэтышхоу щыкIагъэ зимыIэу тегъэпсыхьагъэр къысигъэлъэгъугъ. СигъолъыпIи къысфигъэнафи зызгъэпсэфынэу къысиIуагъ, хьакIэщым сызэримыгъэкIощтымкIи гъуазэ сишIыгъ. Аэропортым сыкъизыщыгъэ кIэлитIур IуфэфыкIэу пчэдыжьым къэсыгъэх. Зэрэхабзэу, щай куплъымрэ пчэдыжь шхын шъабэмрэ яIоф тыухыгъакIэу щытыти, зыкIи сымыпшъыгъахэу къысщыхъоу сыращэжьагъ. ХьакIэ чIыпIэ куплIэр Зэкый къысфигъэшъошагъ. Слъэгъурэр зэкIэ сшIогъэшIэгъонэу къалэм исурэт къэгъэлъэгъуапIэ сынагъэсыгъ.

КЪАТ Теуцожь.

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

ІЭКІЫБЫМ ЩЫІЭ НЫБЖЬЫКІЭХЭМРЭ ЕГЪЭДЖЭНЫМРЭ

РАГЪЭЖЬАГЪЭР
лъагъэкІуатэ

ІэкІыб хэгъэгумэ къарыкІыгъэ тилъэпкъэгъу ныбжьыкІэхэр ыпкІэ амытэу Адыгэ къэралыгъо университетымрэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетымрэ ащеджэхэу аублагъ.
Зэхэщэн Іофхэр зэшІозыхырэмэ Адыгэ Хасэр ащыщ.

Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» иІэгъэ зэІукІэм Хьэпэе Арамбый, Шъхьэлэхъо Аскэр, Хъунэго Чэтибэ, Нэгъуцу Аслъан, ЛІыунэе Руслъан, Бэгъэдыр Артур, нэмыкІхэри къыщыгущыІагъэх. Студент 60-м ехъу мыгъэ апшъэрэ еджапІэхэм зэраштагъэхэм, бюджет ахъщэкІэ Урысыем гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ ахэр зэрэригъаджэхэрэм, нэмыкІхэм къатегущыІагъэх.

Зэхэщэн Іофхэр нахьышІоу гъэцэкІэгъэнхэм, къэкІощт илъэсым аштэщтхэр къыхэхыгъэнхэм афэшІ Адыгэ Хасэм ыцІэкІэ Іофхэр ыгъэцэкІэнхэу Едыдж Мэмэт пшъэрылъ фашІыгъ. Гугъэжъу Джыхьанэ телефонкІэ дэгущыІагъэх, зэзэгъыныгъэхэр зэдашІыгъэх.

Сурэтыр Адыгэ Хасэм изэІукІэ къыщытырахыгъ.

«НАЛМЭСЫМ» ия 75-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

Лъэпкъым, республикэм янамыс

Къэралыгъо Академическэ къэшъокІо ансамблэу «Налмэсыр» илъэс 75-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхахьэ тыгъэгъазэм и 9-м Мыекъуапэ щыкІощт. Дунаим щызэлъашІэрэ творческэ купыр Москва, Киргизием бэмышІэу ащыІагъ, мы мафэхэм концертхэр тикъуаджэмэ къащетых. Юбилей пчыхьэзэхахьэр гъунэгъу краим икъэлэ шъхьаІэу Краснодар щызэхащэнэу загъэхьазыры.

«Налмэсым» идиректорэу Бэстэ Азмэтрэ ихудожественнэ пащэу Къулэ Мыхьамэтрэ къызэрэтаІуагъэу, Мыекъуапэ щыкІощт концертыр ансамблэм итворчествэ изэфэхьысыжьэу плъытэ хъущт. Ау зы концертым къашъоу къыщыпшІын плъэкІыщтым ипчъагъэ къызыдэплъытэкІэ, «Налмэсым» уасэ зэрэфэпшІын ІофшІагъэ зэрэщыІэр къыдэплъытэн фае.

Ансамблэм иартистхэу Дэгъу Иринэрэ Іэшъынэ Руслъанрэ джырэблагъэ къашъоу «Ислъамыер» республикэ филармонием къыщагъэлъэгъуагъ. Краснодар краим, къош республикэхэм, Москва къарыкІыгъэхэр залым чІэсыгъэх.

— «Налмэсым» иартистхэм зы къашъо нахь къамышІыгъэми, сиконцерт лъэшэу къагъэдэхагъ, лъэпкъ искусствэм ибаиныгъэхэм яшъэфхэр пчэгум къыщызэІуахыгъэх, — къытиІуагъ Урысыем, Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым янароднэ артистэу Тутэ Заур. — Тхьаегъэпсэух, артистхэм сафэраз.

Адыгэ шъуашэр, адыгэ къашъор, лъэпкъ шэн-хабзэхэр «Налмэсым» икъашъохэмкІэ дунаим ипчэгу анахь дахэмэ къащеІуатэх. Юбилей концертыр гъэшІэгъоны зэрэхъущтыр искусствэм пыщагъэмэ ашІэшъ, пчыхьэзэхахьэм дэгуІэх. Лъэпкъым, республикэ гупсэм янамыс зыгъэдэхэрэ «Налмэсым» ишІушІагъэмэ тарэгушхо.

Сурэтым итхэр: **Дэгъу Иринэрэ Іэшъынэ Руслъанрэ.**

ФУТБОЛ

Непэ зэдешІэщтхэр

Мыекъуапэ футболымкІэ икІымэфэ зэІухыгъэ зэнэкъокъу хэлэжьэрэ командэхэм яешІэгъухэр непэ яІэщтых.

«Квант» — «Улап»
«ЧІыгушъхь» — «Щагъдый»
МГТУ — «Урожай»
«Ошъутен» — «Мыекъуапэ».
Апэрэ ешІэгъур сыхьатыр 11-м аублэщт.

«Кубань» итренер

Краснодар ифутбол командэу «Кубань» Урысыем иапшъэрэ куп щешІэ. Тренер шъхьаІэу Дан Петреску клубым 2015-рэ илъэсым нэс Іоф дишІэнэу зэзэгъыныгъэм кІэтхагъ.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

Апэ итым узытыригъэкІощта?

<u>ТелефонкІэ къатыгъ.</u> «Согдиана-СКИФ» Воронеж — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 80:67 (6:17, 25:10, 21:18, 28:22).

Тыгъэгъазэм и 1-м Воронеж щызэдешІагъэх.

ШэкІогъум и 30-м командэхэр Воронеж зыщызэІокІэхэм 69:62-у Адыгэ Республикэм ибаскетболистхэм текІоныгъэр къыдахыгъ. ЯтІонэрэ зэІукІэгъур къызэрыкІоу щытыгъэп. Воронеж икомандэ зэнэкъокъум апэрэ чІыпІэр зэрэщиІыгъыр къыдэплъытэмэ, Адыгеим испортсменхэм уащытхъуныр атефэ.

— Апэрэ такъикъи 10-м ыуж пчъагъэр 6:17-у щытыгъ, — къеІуатэ «Динамо-МГТУ»-м итренер шъхьаІэу Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым. — Ащ къыкІэлъыкІогъэ уахътэр тэркІэ ІэшІэхыгъэп...

Бысымхэм ешІэгъур зэрахьыгъэм командэхэм ухьазырыныгъэу яІэр къыушыхьатыгъэу тлъытэрэп. Тазыр дзынхэр бысымхэм гъогогъу 35-рэ агъэцэкІагъэх, хьакІэмэ 5 ныІэп. Тибаскетболистхэр бащэрэ судьяхэм агъэпщынагъэх. Зы лъэныкъом хэпшІыкІыпэу судьяхэми «факъудыи» зыхьукІэ, текІоныгъэр зыхьыщтыр къэшІэгъуаеп. Тибаскетболистхэм гуетыныгъэ ин къызэрэзыхагъэфагъэм фэшІ тафэраз.

Тыгъэгъазэм и 3—4-м «Динамо-МГТУ»-м ешІэгъуитІу Тамбов щыриІэщт. Тыгъэгъазэм и 20—21-м, 24—25-м Брянскэрэ Курскэрэ якомандэхэр Мыекъуапэ щешІэщтых.

НэкІубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаІэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: **adygvoice@mail.ru**

Зыщаушыхьатыгъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъыІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкІыжь ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкІэ зэтемыфэн ылъэкІыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм аІэкІэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4378
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2892

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00